Cumhuriyet International Journal of Education, 14(4): 961-984, 2025
DOI: https://dx.doi.org/10.30703/cije.1665226

Cumhuriyet International Journal of Education

| cije.cumhuriyet.edu.tr | Founded: 2011 Available online, ISSN: 2147-1606 Publisher: Sivas Cumhuriyet Üniversitesi

Prospective Teachers' Vocational Awareness: Which Profession Which Collar?

Ayşe Aytar[1,a,*], Semanur Akyıldız[1,b]

[1]*Faculty of Education, Recep Tayyip Erdoğan University, Rize, Türkiye*
**Corresponding author*

Research Article

History
Received: 25/03/2025
Accepted: 27/10/2025

This paper was checked for plagiarism using iThenticate during the preview process and before publication.

***Copyright © 2017** by Cumhuriyet University, Faculty of Education. All rights reserved.*

ABSTRACT

In addition to white- and blue-collar occupations, the concept of green collar occupation has emerged to accelerate the transition to a circular economy within the framework of a more environmentally friendly understanding. At the same time, it is envisaged that these professions, which are called the professions of the future, will facilitate the opening of many new business areas, reduce the unemployment rate and facilitate access to full employment. In this context, it is important to determine the awareness and opinions of pre-service teachers, who will educate future professionals, about the concept of collars of different colors in business life in this context. This study used survey methods to determine the vocational awareness of pre-service science, elementary mathematics, primary school and preschool teachers in relation to multi-colored collar concepts. A total of 370 pre-service teachers studying in the first, second and third grades at a state university participated in this study. As a result, it was seen that the awareness of pre-service science teachers at the second-grade level was higher than the other grade levels for all collar occupations, and the awareness of third grade elementary mathematics pre-service teachers for white- and blue-collar occupations was higher than the other grade levels. In addition, it was found that as the grade level of pre-service primary school teachers increased, their awareness of white- and blue-collar occupations increased, and as the grade level of pre-service preschool teachers increased, their awareness of blue and green collar occupations increased. According to the results of the study, it might be useful to include green professions in course contents such as 'Environmental Education' and 'Sustainable Development and Education'.

Keywords: Prospective teachers, vocational awareness, white collar, blue collar, green collar.

Öğretmen Adaylarının Meslek Farkındalıkları: Hangi Meslek Hangi Yaka?

**Sorumlu yazar*

Süreç
Geliş: 25/03/2025
Kabul: 27/10/2025

Bu çalışma ön inceleme sürecinde ve yayımlanmadan önce iThenticate yazılımı ile taranmıştır.

Copyright

This work is licensed under Creative Commons Attribution 4.0 International License

ÖZ

Beyaz ve mavi yakalı mesleklerin yanında daha çevreci bir anlayış çerçevesinde döngüsel ekonomiye geçişi hızlandırmak amacıyla yeşil yakalı meslek kavramı ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda geleceğin meslek sahiplerini yetiştirecek olan öğretmen adaylarının iş hayatındaki farklı renkteki yaka kavramına ilişkin farkındalık ve görüşlerinin belirlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Mevcut araştırmada fen bilgisi, ilköğretim matematik, sınıf ve okul öncesi öğretmen adaylarının farklı renkteki yaka kavramları bağlamında meslek farkındalıklarını belirlemek amacıyla tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya bir devlet üniversitesinde 1, 2. ve 3. sınıfta öğrenimlerine devam eden 370 öğretmen adayı katılmıştır. Araştırmanın sonucunda ikinci sınıf düzeyindeki fen bilgisi öğretmen adaylarının tüm yaka meslekleri için diğer sınıf seviyelerine göre farkındalıklarının yüksek olduğu, üçüncü sınıf ilköğretim matematik öğretmen adaylarının beyaz ve mavi yaka meslek farkındalıklarının diğer sınıf seviyelerine göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca sınıf öğretmen adaylarının sınıf seviyesi arttıkça beyaz ve mavi yaka meslek farkındalığının, okul öncesi öğretmen adaylarının sınıf seviyesi arttıkça mavi ve yeşil yaka grubundaki meslek farkındalıklarının arttığı tespit edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre "Çevre Eğitimi" ve "Sürdürülebilir Kalkınma ve Eğitimi" gibi ders içeriklerinde yeşil mesleklere yer verilmesinin faydalı olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen adayları, meslek farkındalıkları, yeşil yaka, mavi yaka, beyaz yaka.

[a] *ayse.aytar@erdogan.edu.tr* *https://orcid.org/0000-0002-3351-9082* [b] *semanur_akyildiz22@erdogan.edu.tr* *https://orcid.org/0000-0002-2937-1660*

How to Cite: Aytar, A., & Akyıldız, S. (2025). Öğretmen adaylarının meslek farkındalıkları: Hangi meslek hangi yaka?. *Cumhuriyet International Journal of Education, 14*(4), 961-984.

Giriş

Sanayi Devrimi'nde, yüzlerce işçinin yaptığı işi tek başına yapan makinelerin kullanılmaya başlanmasıyla üretim sürecinde köklü bir dönüşüm yaşanmıştır. Makinelerin kullanılması ile seri üretime geçilerek üretim kapasitesi artarken, ürün maliyetinde de kayda değer bir düşüş olmuştur (Stearns, 2013). Küçük ölçekli atölyeler, fabrikalara dönüşmeye başlamıştır (Görçün, 2016, s.12-13). Fabrikalar gibi büyük ölçekli işletmelerin ortaya çıkması, istihdamda artışa yol açmıştır. Bu durum çalışanların sınıflandırılmasını gerektirmiş ve çalışanların iş yaşamındaki pozisyon ve niteliklerini tanımlamak amacıyla yaka kavramı kullanılmaya başlanmıştır (Eriş, Timurcanday Özmen & Yanar Bayam, 2020). Diğer bir ifadeyle Sanayi Devrimi, ayrıntılı olarak incelenecek olan mavi yaka ve beyaz yaka kavramlarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Mavi yakalı meslekler, kas gücü ve el becerisi gerektiren, yoğun emek isteyen işlerde çalışan işçileri ifade etmektedir (Taylor, 1995). Sanayi, inşaat, fabrika ve üretim gibi alanlarda çalışan mavi yakalı meslek grupları, kiri ve lekeyi daha az gösterdiği için genellikle mavi renkli iş kıyafetini tercih ettiklerinden dolayı mavi yakalı olarak adlandırılmışlardır (Eriş, Timurcanday Özmen & Yanar Bayam, 2020). Mavi yakalı mesleklere, şoför, maden işçisi, araba tamircisi, elektrikçi, inşaat işçisi, fırıncı, fabrika çalışanı ve temizlik görevlisi örnek olarak verilmektedir. Söz edilen mavi yakalı mesleklerin yaygınlaşması, kırsal kesimde yaşayan halkın fabrikaların kurulduğu şehir merkezlerine göç etmesine yol açarak kentleşme sürecini hızlandırmıştır. Hızlı kentleşme süreci aynı zamanda ulaşım, sağlık ve eğitim gibi hizmet sektörlerinin gelişmesine de destek olmuştur (Barry, 1961). Hizmet sektörünün genişlemesi ve buna bağlı olarak fabrika sayısındaki artış, yönetim, satış ve muhasebe gibi beyaz yakalı mesleklere olan talebin artmasına da yol açmıştır (Aktan & Tunç, 1998). Beyaz yakalı meslekler, zihinsel emek gerektiren işlerde çalışan profesyoneller olarak tanımlanmaktadır (Bain & Price, 1972). Bu meslek grubunda çalışanlar genellikle beyaz gömlek giydikleri için beyaz yakalı olarak adlandırılmışlardır ve bir kurum veya ofis içinde çalışmaktadırlar (Jenkins & Sherman, 1979:12-22). Beyaz yakalı mesleklere, idari personel, yönetici, öğretmen, mühendis, doktor, hemşire, bankacı, avukat ve mimar gibi meslekler örnek verilmektedir.

Sanayi Devrimi ile fabrika sayısındaki artış, kentleşme ve hizmet sektöründeki gelişmeler doğrudan ve dolaylı olarak çevre üzerinde olumsuz bir etkiye sebep olmuştur. Özellikle fosil yakıtların kullanımı ve beraberinde sera gazı emisyonlarındaki artış, iklim değişikliği gibi önemli ekolojik sorunlara yol açarak doğal kaynaklar üzerinde bir risk oluşturmaktadır (Wang & Azam, 2024). Gün geçtikçe artan bu baskının tersine çevrilmesinde sürdürülebilir kalkınma merkezli çözümlere odaklanmak gerekmektedir. Bu da çevre dostu iş modelini benimseyen, çevreyi ve insanı koruyan, rekabet gücünü arttıran ve bununla birlikte zaman ve maliyet gibi kaynakların kullanımı açısından verimlilik sağlayan yeşil ve dijital dönüşümü gerekli kılmaktadır.

İçinde bulunduğumuz yüzyılda sürdürülebilir kalkınma kavramı, gelecek nesillerin ihtiyaçlarının karşılanması ve kaynak kıtlığının yaşanmaması adına özel bir önem kazanmıştır. Bu doğrultuda Türkiye Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından yayınlanan 12. Kalkınma Planında (2024-2028), yeşil ve dijital dönüşüm ekseninde; iklim değişimine uyum ve mücadelede enerji verimliliği, sürdürülebilir ulaşım, yeşil altyapı ve şehir planlaması, gıda üretimi gibi sektörlere yapılan yatırımların arttırılması, halihazırdaki sektörlerin ve istihdamın dönüşümünün desteklenmesi verimlilik ve rekabetçilik açısından öne çıkmaktadır (On İkinci Kalkınma Planı, 2023).

On İkinci Kalkınma Planında da ifade edildiği üzere 2053 vizyonunda Türkiye'nin yeşil ve dijital dönüşüm destekleyen işgücü piyasasında fırsat eşitliğinin sağlandığı, kimsenin geride kalmadığı, sürdürülebilirlik ölçütlerine uygun ve adil geçisin sağlandığı bir ülke konumuna gelmesi hedeflenmektedir (On İkinci Kalkınma Planı, 2023). Görüldüğü üzere daha refah ve sürdürülebilir bir dünya için en önemli bileşenlerden biri de iş piyasasıdır (Aksu & Yücebalkan, 2020). İş piyasasında sürdürülebilirlik kavramı ele alındığında, şirketlerin karar süreçlerini çevresel, sosyal ve ekonomik olmak üzere üç temel alana göre yönlendirdikleri görülmektedir (Ones & Dilchert, 2012:450). Diğer bir ifadeyle şirketler kâr ve büyüme gibi birincil hedeflerine ulaşmak için alacakları kararların çevre ve toplum üzerindeki etkilerini göz önünde bulundurmaktadır. Bu noktada bilinen beyaz ve mavi yakalı mesleklerin yanı sıra daha çevreci bir anlayış çerçevesinde döngüsel ekonomiye geçişi hızlandırmak amacıyla yeşil yakalı meslek grupları ortaya çıkmıştır.

Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nda, yeşil yakalı meslekler ya da diğer bir ifadeyle yeşil işler, tarım, inşaat, araştırma ve geliştirme, imalat ve hizmet sektörleri içerisinde günümüzde karşılaştığımız çevresel tehlikelerin giderilmesini amaçlayan meslekler olarak tanımlanmıştır [United Nations Environment Program (UNEP), 2008]. Yeşil yakalı meslekler çevre dostu olmalarıyla tanımlanır, ancak bu onların tek belirleyici özelliği değildir. Eğer yenilenebilir enerjiler kullanıyorlarsa ve yaptıkları iş çevre kirliliğine neden olmuyorsa, bu meslekler de yeşil yakalı meslekler kategorisine dâhil edilmektedir (Aksu & Yücebalkan, 2020). Yeşil yakalı mesleklere, organik tarım mühendisliği, ekoloji uzmanı, atık su uzmanlığı, karbon satış uzmanlığı, ekolojik bina tasarımcılığı, yenilenebilir enerji mühendisliği, rüzgar türbini teknisyeni ve su kalitesi teknisyenliği gibi meslekler örnek olarak verilmektedir (Pettinger, 2017; Sungur, 2011). Geleceğin meslekleri olarak adlandırılan bu mesleklerin birçok yeni iş alanının oluşmasına imkân sağlayarak işsizlik oranını düşüreceği ve tam istihdama erişimi artıracağı öngörülmektedir (Bezdek, Wendling & Diperna, 2008; Shear, 2012).

Yeşil yakalı meslekler, yeni istihdam fırsatlarının oluşturulmasının yanı sıra var olan işlerin sürdürülebilir bir yaklaşımla yeşillenmesini de kapsamaktadır (Goods,

2014). Bu doğrultuda 2016 yılında Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı (TEMA) ve Baltaş grubu tarafından geleceğin yöneticileri olacak, bugünün beyaz yakalıları için "yeşil yaka" eğitim programı düzenlemişlerdir. Bu programda kurumlar ve bireylerin sürdürülebilirlik ilkesini içselleştirip, sürdürülebilirlik hedefleri için sorumluluk almaları amaçlanmaktadır. Beyaz yakalı meslek gruplarına, aldıkları kararların çevreyi nasıl etkileyebileceğinin bilincine varma, insan ve doğa arasındaki bağlantı, doğayı iş modellerine entegre etme ve iş hayatında kuracakları sistemi sürdürülebilirlik çerçevesinde yapılandırabilmeleri için bir eğitim düzenlemiştir. TEMA ve Baltaş grubunun bu eğitimine benzer Ankara Kalkınma Ajansı 2024 yılında yeşil dönüşüme uyum çalışmalarını desteklemek amacıyla yeşil yaka programı organize etmiştir. Bu programda su ve karbon ayak izi hesaplama, kurumsal düzeyde sürdürülebilirliğin nasıl uygulanabileceği ve enerji yönetim sistemleri eğitimi verilmiştir.

Türkiye'de yetişkin eğitimlerinin yanı sıra öğretim programlarında da sürdürülebilirlik okuryazarlığı, kariyer bilinci ve meslek farkındalıklarına yer verilmektedir. 2012-2013 eğitim öğretim yılında "Rehberlik ve Kariyer Planlama" dersi 8. sınıf öğretim programına zorunlu ders olarak dâhil edilmiştir. Rehberlik ve Kariyer Planlama dersinin genel amacı öğrencilerin kişisel özelliklerinin, yeteneklerinin ve ilgilerini tanımalarını sağlama, mesleklerin toplumdaki önemini anlayan ve etkili kariyer planlaması oluşturma kapasitesine sahip bireyler yetiştirmektir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2014).

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ortak metni incelendiğinde, sürdürülebilirlik okuryazarlığının sistem düşüncesi çerçevesinde farkındalık, işlevsellik ve eylemsellik olmak üzere üç başlık altında öğrencilere kazandırılması hedeflenmektedir (MEB, 2024a). Türkiye Yüzyılı Maarif Modelinde (2024) sürdürülebilirliğin yanı sıra hayat boyu öğrenmenin önemine vurgu yapılarak öğrencilerin kariyer gelişimleri açısından önemli olduğu belirtilmektedir (MEB, 2024a). Maarif modeli temelinde geliştirilen ilköğretim ve ortaöğretim programlarına bakıldığında, özellikle Okul Öncesi (MEB, 2024b) ve Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2024c) öğrencilerin meslekleri tanıma, mesleklerin önemi, toplumdaki yeri ve geleceğin meslekleri ile ilgili etkinliklerin önemli bir yer tutuğu görülmektedir. Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programında (MEB, 2024d) ise meslek ahlakı, unutulmaya yakın meslekler, farklı sektörlerdeki mesleklerle iletişim gibi öğrenme-öğretme uygulamalarına yer verilmektedir. Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programında öğrencilerin meslekler ile Türkiye'nin ekonomik faaliyet ve kaynakları arasındaki ilişkileri öğrenmeleri, drama yoluyla meslekleri tanımaları, gelecekte olmak istedikleri meslekleri hayal etmeleri, geleceğin meslekleri ile unutulmaya yakın meslekleri karşılaştırmaları istenmektedir (MEB, 2024e). Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programının özel amaçları incelendiğinde, fen bilimleri alanında öğrencilerde kariyer bilincini yerleştirmek hedeflenmektedir (MEB, 2024f). Bu özel amacın yanı sıra "mevsimler ve iklim" ile "elektriğin iletimi ve direnç" ünitelerinde farklı meslek gruplarına söz edilmiştir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretim programında öğrencilerin hangi mesleklere ilgi duydukları ve peygamberlerin meslekleri üzerinde durulmuştur (MEB, 2024g). Farklı derslere ait öğretim programlarında yapılan bu güncellemeler meslek farkındalıklarının daha küçük yaşlarda öğrencilere kazandırılmasının önemini gözler önüne sermektedir. Bu farkındalığı kazandıracak geleceğin öğretmenleri olacak olan öğretmen adaylarının söz konusu alanlarda öz farkındalıklarının belirlenmesinin alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK), geleceğin mesleklerinde Science (fen), Technology (teknoloji), Engineering (mühendislik) ve Mathematics (matematik) disiplinlerini bütünleştiren bir çerçeve olan STEM yaklaşımının ön plana çıkacağını belirtmiştir (YÖK, Geleceğin Meslekleri Çalışmaları, 2019). Bu kapsamda, YÖK, faaliyetlerini geleceğin meslekleriyle uyumlu hâle getirmek amacıyla 2024-2028 stratejik planında geleceğin meslekleri ile ilgili üniversitelerde "Cebir ve Kodlama Teorisi", "Hesaplamalı Bilim ve Mühendislik", "Veri Bilimi ve Bulut Bilişim", "Su Ürünleri ve Balıkçılık Teknolojisi" "Sürdürülebilir Ormancılık", "Sürdürülebilir Su Kaynakları" "Sürdürülebilir Tarım", "Sürdürülebilir ve Akıllı Ulaşım" "Yapay Zekâ ve Makine Öğrenmesi", "Yazılım Mühendisliği", "Enerji Verimliliği", "İklim Değişikliği", "İleri Robotik Sistemler ve Mekatronik" gibi yeşil ve dijital dönüşümlü uyumlu farklı renkteki yakaları kapsayan istihdam olanaklarına sahip doktora programlarını açmıştır. Bunun yanı sıra eğitim fakültelerinde öğretim programları güncelleme çalışmaları kapsamında kariyer planlama dersine yönelik planlamaların yapıldığı da görülmektedir.

Alanyazın incelendiğinde ilköğretim ve okul öncesi öğrencileri üzerinde yapılan araştırmalarda genellikle STEM ile ilgili meslek farkındalıklarına yer verilen çalışmalar görülmektedir (Güldemir & Çınar, 2017; Keteci, 2021). Ulaşılabilen alan yazın kapsamında üniversite öğrencileri ve öğretmen adaylarının farklı yakalara ait meslek farkındalıklarının incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır. Ulusal alan yazında beyaz, mavi ve özellikle yeşil yaka konusunda fazla sayıda çalışma olmaması, mevcut alan yazında da farklı yaka renklerini ayırma noktasında zorlukların devam etmesi bu çalışmanın önemini ve çalışmaya olan ihtiyacı göstermektedir (Eriş, Timurcanday Özmen & Yanar Bayam, 2020).

Geleceğin öğretmenleri olacak ve geleceğin meslek sahiplerini yetiştirecek olan öğretmen adaylarının farklı yakalı mesleklere ilişkin farkındalık ve görüşlerinin belirlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, okul öncesinden itibaren tüm eğitim öğretim süreçlerinde öğrencilere meslek farkındalıklarının kazandırılmasının önemi Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli ile geliştirilen farklı derslere ait öğretim programlarında da açıkça ifade edilmektedir (MEB, 2024a). Ayrıca YÖK'ün geleceğin mesleklerinin STEM yaklaşımı çerçevesinde ön plana çıkacağını belirtmesi ve geleceğin mesleklerine uyum sağlamak adına açtığı doktora programları

kapsamında özellikle fen ve matematik alanlarına vurgu yapılmaktadır. Bu kapsamda, mevcut çalışmada, meslek farkındalıklarının kazandırılmasında başlangıç niteliği taşıyan okul öncesi ve sınıf öğretmenliği ile geleceğin mesleklerine yönelik farkındalık kazandırmada ön plana çıkan fen bilgisi ve matematik alanlarında öğrenimlerine devam eden fen bilgisi, ilköğretim matematik, sınıf ve okul öncesi öğretmen adaylarının beyaz, mavi ve yeşil yakalı meslekler konusundaki farkındalıklarının belirlenmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaç doğrultusunda araştırmanın alt problemleri şunlardır:

Fen bilgisi, ilköğretim matematik, sınıf ve okul öncesi öğretmen adaylarının;

1- Hayalindeki meslekler nelerdir?

2- Geleceğin meslekleri hakkındaki görüşleri nelerdir?

3- Beyaz, mavi ve yeşil yakalı mesleklere ilişkin farkındalıkları nedir?

4- Sınıf düzeyine göre beyaz, mavi ve yeşil yakalı meslekleri nasıl sınıflandırmaktadır?

5- Beyaz, mavi ve yeşil yaka için farkındalıkları nedir?

Yöntem

Bu araştırmada, fen bilgisi, ilköğretim matematik, sınıf ve okul öncesi öğretmen adaylarının beyaz, mavi ve yeşil yakalı meslek farkındalıklarını belirlemek amacıyla tarama yöntemi kullanılmıştır. Farklı program ve sınıf düzeylerindeki öğretmen adaylarının beyaz, mavi ve yeşil yakalı meslek farkındalıklarını var olan şekli ile betimlemek ve açıklamak üzere tarama yöntemi tercih edilmiştir.

Katılımcılar

Çalışmaya, bir devlet üniversitesinde fen bilgisi öğretmenliği, ilköğretim matematik öğretmenliği, sınıf öğretmenliği ve okul öncesi öğretmenliği programında 1, 2. ve 3. sınıfta öğrenim gören toplam 370 öğretmen adayı katılmıştır. Bu kapsamda 4. sınıftaki öğretmen adayları çoğunlukla 'Kariyer Planlama ve Geliştirme' dersini aldıklarından, geriye kalan 4. sınıf öğretmen adayları da çalışmaya katılım noktasında istekli olmadıklarından ötürü araştırmaya dahil edilmemiştir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının cinsiyet ve sınıf düzeylerine ilişkin detaylı bilgiler Çizelge 1'de sunulmuştur.

Çizelge 1 incelendiğinde, fen bilgisi öğretmen adaylarından 95 kişi, ilköğretim matematik ve sınıf öğretmen adaylarından 98'er kişi ve okul öncesi öğretmen adaylarından 79 kişi olmak üzere araştırmaya toplam 370 öğretmen adayı katılmıştır. Öğretmen adaylarının 292'si kadınlardan, 78'i erkeklerden oluşmaktadır.

Araştırmanın katılımcılarını oluşturan FBÖA, İMÖA, SÖA ve OÖÖA'nın yaşadıkları bölgelere ait bilgiler Çizelge 2'de yer almaktadır. Çizelge 2'ye göre, FBÖA, İMÖA, SÖA ve OÖÖA'nın en çok ikamet ettikleri yer Karadeniz Bölgesi (%53), en az ikamet ettikleri yer Ege Bölgesi (%1,9) olmuştur.

Çizelge 1. Öğretmen adaylarının farklı programlara göre cinsiyet ve sınıf düzeyi dağılımları

Program	Fen bilgisi öğretmen adayları (FBÖA)			İlköğretim matematik öğretmen adayları (İMÖA)			Sınıf öğretmen adayları (SÖA)			Okul öncesi öğretmen adayları (OÖÖA)		
Sınıf düzeyi/ Cinsiyet	K (f)	E (f)	T (f)	K (f)	E (f)	T (f)	K (f)	E (f)	T (f)	K (f)	E (f)	T (f)
1.sınıf	14	-	14	27	5	32	29	6	35	39	6	45
2.sınıf	45	13	58	22	13	35	29	8	37	14	5	19
3.sınıf	15	8	23	23	8	31	20	6	26	15	-	15
Toplam		95			98			98			79	
Genel toplam							370					

Çizelge 2. Öğretmen adaylarının yaşadıkları bölgelere göre dağılımları

Demografik özellikler	Programlar	FBÖA		İMÖA		SÖA		OÖÖA		Genel Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Yaşadıkları bölgeler	Karadeniz Bölgesi	50	52,6	39	39,8	52	52	54	68,4	195	52,7
	Doğu Anadolu Bölgesi	10	10,5	12	12,2	17	17,4	9	11,4	48	13
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	8	8,4	16	16,3	10	10,2	7	8,9	41	11,1
	Akdeniz Bölgesi	13	13,7	14	14,2	4	4,1	1	1,3	32	8,7
	İç Anadolu Bölgesi	9	9,5	5	5,1	9	9,2	5	6,3	28	7,6
	Marmara Bölgesi	5	5,3	7	7,3	5	5,1	3	3,7	20	5,4
	Ege Bölgesi	0	0	5	5,1	1	1	-	-	6	1,6

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından geliştirilen "Meslek Farkındalık Anketi" aracılığıyla toplanmıştır. Anketin birinci bölümünde öğretmen adaylarının demografik özelliklerinin (cinsiyet, öğrenim gördüğü bölüm, sınıf düzeyi, yaşadığı şehir), hayalindeki meslek ve geleceğin ilk üç mesleğine yönelik altı soru bulunmaktadır. İkinci bölümde ise öğretmen adaylarının beyaz yaka, mavi yaka ve yeşil yaka kavramlarına yönelik bilişsel yapılarını ortaya çıkarmak için kelime ilişkilendirme testi (KİT) kullanılmıştır (Bahar, Johnstone & Sutcliffe, 1999). Uygulama öncesinde öğretmen adaylarına kelime ilişkilendirme testi hakkında ön açıklamalar yapılarak farklı bir anahtar kavram olan fotosentez üzerinden örnek bir uygulama gerçekleştirilmiştir. KİT'te beyaz yaka, mavi yaka ve yeşil yaka olmak üzere üç farklı anahtar kelime verilmiştir. Her bir anahtar kavram beş kez alt alta yazılmış ve öğretmen adaylarından verilen anahtar kavramlarla ilişkili olduğunu düşündükleri çağrışım kelimelerini yazmaları istenmiştir. Ayrıca, anketin ikinci bölümünde beyaz, mavi ve yeşil yakalıların kimler oldukları, hangi alanda, ne iş yaptıklarına dair üç adet açık uçlu soru bulunmaktadır. Son olarak öğretmen adaylarından her bir yaka rengine ait dört adet meslek olmak üzere toplam 12 farklı mesleği beyaz, mavi ve yeşil yaka olarak gruplandırmaları istenmiştir. Bu mesleklere karar verilirken Ticaret Bakanlığı, Dünya Çalışma Örgütü ve Sosyal Güvenlik Kurumu İŞKUR meslek kod listesi ve geleceğin meslekleri listesinden yararlanılarak bir meslek havuz listesi oluşturulmuştur. Sonrasında pilot uygulama ve uzmanlardan gelen görüşler neticesinde soruda yer alması gereken meslek sayısına karar verilmiştir.

Anket hazırlanırken alan yazın taranmış ve ilgili sorulara karar verilmiştir. Bu süreçte anket geliştirme ve fen eğitiminde uzman olan iki farklı kişiden görüş alınmıştır. Uzmanlar, son soruda yer alan meslek sayısının çok fazla olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Bu doğrultuda ilgili sorudaki meslek sayısı azaltılmıştır. Sonrasında taslak anket formu katılımcıların dışında yer alan farklı programlarda öğrenimlerine devam eden 15 öğretmen adayını uygulanmıştır. Pilot çalışmadan elde edilen veriler doğrultusunda 'Beyaz, mavi ve yeşil yakalılar kimlerdir?' sorularına 'Bu kişiler hangi alanda, ne iş yapmaktadır?' soruları eklenmiştir. Ayrıca son soruda verilen meslek sayısının pilot uygulama verilerinden ve alan uzmanlarından gelen görüşler doğrultusunda öncelikle 32'den 28'e sonrasında 12'ye düşürülmesine karar verilmiştir.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada 'Meslek Farkındalık Anketi'nin birinci bölümünde yer alan öğretmen adaylarının cinsiyet, öğrenim gördüğü bölüm, sınıf düzeyi, yaşadığı şehir, hayalindeki meslek ve geleceğin mesleği hakkındaki görüşleri şeklindeki demografik özelliklere yönelik olan sorular frekans analizi ile çözümlenmiştir.

Anketin ikinci bölümündeki kelime ilişkilendirme testine verilen cevaplar her bir anahtar kavram için tek tek yazılarak, kaç farklı cevap kavramın belirtildiği ve bu kelimelerin tekrar sayısını gösteren frekans tabloları oluşturulmuştur. Her bir program için ayrı ayrı hazırlanan bu tablolardaki cevap kelimeler, araştırmacılar tarafından Türkiye Cumhuriyeti Mesleki Yeterlilik Kurumu sektör listesindeki sektör isimlerinden faydalanılarak kodlanmıştır. İlgisiz olduğuna karar verilen cevaplar değerlendirmeye alınmamıştır. Daha sonra öğretmen adaylarının verdikleri cevaplar sektör isimleri olarak düzenlenmiş ve kesme noktası tekniği (Bahar, Johnstone & Sutcliffe, 1999) ile analiz edilmiştir. Bu teknikte, kelime ilişkilendirme testindeki bir anahtar kavram için en sık tekrar eden cevap kelimelerin belli sayıda aşağısı kesme noktası olarak belirlenir, bunun üzerindeki cevap kelimeler katılımcılara tarafından en sık tekrar eden kelimeler olup haritanın en üst kısmına yazılır. Sonrasında kesme noktası belli aralıklarla aşağı çekilir, bütün anahtar kelimeler ortaya çıkıncaya kadar aşağı çekme süreci devam eder (Bahar & Özatlı, 2003).

Mevcut araştırmada, kesme noktaları 61 ve üzeri, 41-60 arası, 21-40 arası ve 0-20 arası şeklinde belirlenmiştir. Her bir kesme noktasının aralıkları için farklı renkler olmak üzere, kesme noktası olarak 61 ve üzeri sarı, kesme noktası 41-60 arası turuncu, kesme noktası 21-40 arası kırmızı ve 0-20 arası mor renk kullanılmıştır.

Anketin ikinci bölümündeki beyaz, mavi ve yeşil yakalıların kimler oldukları, hangi alanda, ne iş yaptıklarına dair açık uçlu sorulardan edilen veriler daha önceden belirlenmiş temalara göre gruplandırılarak betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Alanların belirlenmesinde T.C. Mesleki yeterlilik kurumu sektör listesinden faydalanılmıştır (https://www.myk.gov.tr/tr/page/125). Meslek ve iş sınıflandırılmasında (iş adamı, busines gibi) öğretmen adaylarının ifadelerinde herhangi bir değişiklik yapılmadan ilgili çizelgelerde sunulmuştur. Ayrıca bu verilerin analizinde frekans analizi yöntemi kullanılmıştır. Çizelge 5-16 arasında öğretmen adayları hangi mesleğin hangi alanda ne iş yaptığına dair bazı bilgileri doldurmadıkları ve tek verilen cevaplarda listeye eklendiği için frekanslarda farklılıklar bulunmaktadır.

Öğretmen adaylarından 12 farklı mesleği beyaz, mavi ve yeşil yaka olarak gruplandırmaları istenilen anketin son sorusunun değerlendirmesinde her bir yaka rengi için sınıflandırmada hiç doğru yapamayan, bir ve iki doğru yapan öğretmen adayları başarısız, üç ve dört doğru yapan öğretmen adayları ise başarılı sayılmıştır.

Öğretmen adaylarının, hayalindeki meslekler, geleceğin meslekleri hakkındaki görüşleri, hangi mesleğin hangi alanda ne iş yaptığına dair görüşleri, verilen meslekleri yaka renklerine göre gruplamaları ve beyaz, mavi ve yeşil yakalı meslekleri ilişkilendirdikleri kavramlar bulgular kısmında detaylıca açıklanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde araştırma soruları çerçevesinde yapılan analizlerden elde edilen bulgular verilmiştir.

Araştırmada "Fen bilgisi, ilköğretim matematik, sınıf ve okul öncesi öğretmen adaylarının hayalindeki meslekler

nelerdir?" şeklindeki alt probleme ait bulgular Çizelge 3'te sunulmuştur.

Çizelge 3'te görüldüğü üzere farklı programlarda öğrenimlerine devam eden tüm öğretmen adaylarının en fazla öğretmen (f=193) olmayı hayal ettikleri belirlenmiştir. Doktor, savcı/avukat, akademisyen ve diş hekimi gibi mesleklerin de öğretmen adaylarının hayalleri arasında yer alan meslekler olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra öğretmen adaylarının en az diyetisyen, mimar ve memur olmayı hayal ettikleri belirlenmiştir.

Araştırmada "Fen bilgisi, ilköğretim matematik, sınıf ve okul öncesi öğretmen adaylarının geleceğin meslekleri hakkındaki görüşleri nelerdir?" şeklindeki alt probleme ait bulgular Çizelge 4'te sunulmuştur.

Çizelge 4'e göre öğretmen adaylarının yazılım mühendisliği (f=226), doktorluk (f=141), bilgisayar mühendisliği (f=96), yapay zekâ mühendisliği (f=78) ve öğretmenlik (f=78) mesleklerini geleceğin mesleği olarak gördükleri belirlenmiştir.

Araştırmada "Fen bilgisi, ilköğretim matematik, sınıf ve okul öncesi öğretmen adaylarının beyaz, mavi ve yeşil yakalı mesleklere ilişkin farkındalıkları nedir?" şeklindeki alt probleme ait bulgular her yaka rengi için ayrı ayrı tablolaştırılarak program bazında Çizelge 5-Çizelge 16 arasında sunulmuştur. Fen bilgisi öğretmen adaylarının beyaz yakalı mesleklerin hangi alanda ne iş yaptıklarına dair görüşleri Çizelge 5'te verilmiştir.

Çizelge 3. Öğretmen adaylarının hayalindeki mesleklerin frekans ve yüzdeleri

Bölüm	**FBÖA**		**İMÖA**		**SÖA**		**OÖÖA**		**Genel toplam**	
Meslek	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Öğretmen	52	54,7	30	30,6	71	72,5	40	50,6	193	52,2
Doktor	4	4,2	6	6,1	2	2,1	1	1,3	13	3,5
Savcı/avukat	1	1,1	-	-	6	6,1	5	6,3	12	3,2
Akademisyen	3	3,2	1	1	1	1	7	8,9	12	2,9
Diş hekimi	1	1,1	7	7,1	3	3,1	-	-	11	2,9
Eczacı	4	4,2	4	4,1	-	-	1	1,3	9	2,4
Mühendis	2	2,1	5	5,1	2	2,1	-	-	9	2,4
Psikolog	-	-	-	-	2	2,1	4	5,1	6	1,6
Hemşire	6	6,3	-	-	-	-	-	-	6	1,6
Pilot	1	1,1	1	1	2	2,1	1	1,3	5	1,4
Polis	3	3,2	-	-	-	-	2	2,5	5	1,4
Subay	-	-	1	1	1	1	2	2,5	4	1,1
Esnaf	1	1,1	1	1	1	1	1	1,3	4	1,1
Futbolcu	1	1,1	-	-	2	2,1	-	-	3	0,8
İş insanı	2	2,1	-	-	-	-	2	2,5	3	0,8
Çiftçi	2	2,1	-	-	1	1	-	-	3	0,8
Diyetisyen	1	1,1	-	-	1	1	-	-	2	0,5
Mimar	1	1,1	-	-	1	1	-	-	2	0,5
Memur	-	-	-	-	1	1	1	1,3	2	0,5
Animatör	-	-	-	-	1	1	1	1,3	2	0,5
Kaptan	-	-	-	-	-	-	2	2,5	2	0,5
Arkeolog	-	-	-	-	-	-	2	2,5	2	0,5
Boş	10	10,5	42	42,9	-	-	7	8,9	59	16

Çizelge 4. Öğretmen adaylarının geleceğin meslekleri hakkındaki görüşleri

Meslekler	**FBÖA**	**İMÖA**	**SÖA**	**OÖÖA**	**Toplam**	**Meslekler**	**FBÖA**	**İMÖA**	**SÖA**	**OÖÖA**	**Toplam**
Yazılım mühendisi	73	94	79	76	322	Hemşire	2	2	4	2	10
Doktor	36	38	33	34	141	Pilot	2	1	4	3	10
Yapay zekâ mühendisi	15	18	27	18	78	Diş hekimi	1	5	2	1	9
Öğretmen	22	20	17	19	78	Uçak müh.	1	6	-	2	9
Uzay mühendisi	10	10	5	8	33	Psikolog	2	1	5	8	8
Genetik mühendisi	5	6	2	1	14	Bilim insanı	5	3	-	-	8
İnfluencer	5	-	5	4	14	Çiftçi	5	1	1	1	8
Robotik kodlama	1	-	-	10	11	Ziraat mühendisi	1	5	-	-	6
Astronot	5	3	2	-	10	Diyetisyen	3	2	-	-	5

Çizelge 5. Beyaz yaka için "Hangi meslek, hangi alanda, ne iş yapar?" sorusuna FBÖA'nın verdikleri cevaplar

Beyaz yaka	Meslek	Alan	İş
Fen bilgisi öğretmen adayları	Doktor *(f=27)*	Sağlık ve sosyal hizmetler *(f=15)*	Tedavi etme *(f=2)*
	Hemşire *(f=6)*		
	Öğretmen *(f=19)*	Eğitim *(f=7)*	
	Müdür *(f=5)*		
	Öğretim görevlisi *(f=1)*		
	Memur *(f=16)*	İş ve yönetim *(f=6)*	Devlet işi *(f=1)*
	İş adamı *(f=3)*	İş ve yönetim *(f=1)*	Busines *(f=1)*
	Yönetici *(f=3)*		
	CEO *(f=2)*		
	Patron *(f=1)*		
	Tasarımcı *(f=2)*	Toplumsal ve kişisel hizmetler *(f=2)*	Düzenli iş *(f=1)*
	Mali müşavir *(f=1)*		Masa başı *(f=5)*
	İç mimar *(f=1)*		
	Mühendis *(f=1)*		
	Bilim insanı *(f=2)*	Toplumsal ve kişisel hizmetler *(f=1)*	Halka yönelik *(f=1)*
	Avukat *(f=4)*		Yönetim işi *(f=4)*
	Mimar *(f=3)*		İdari iş *(f=3)*
	Bankacı *(f=1)*		Zihinsel iş *(f=1)*

Çizelge 6. Beyaz yaka için "Hangi meslek hangi alanda ne iş yapar?" sorusuna İMÖA'nın verdikleri cevaplar

Beyaz yaka	Meslek	Alan	İş
İlköğretim matematik öğretmen adayları	Doktor *(f=26)*	Sağlık ve sosyal hizmetler *(f=35)*	Halka hizmet *(f=1)*
	Hemşire *(f=6)*		
	Diyetisyen *(f=1)*		
	Eczacı *(f=1)*		
	Diş hekimi *(f=1)*		
	Öğretmen *(f=18)*	Eğitim *(f=18)*	Devlet işi *(f=1)*
	Okul Müdürü *(f=1)*		
	Memur *(f=13)*		Resmi iş *(f=1)*
	Yönetici *(f=7)*	İş ve yönetim *(f=3)*	İdari iş *(f=6)*
	Patron *(f=4)*		Ofis işi *(f=1)*
	CEO *(f=2)*		
	İş adamı *(f=1)*		
	Mühendis *(f=4)*	İş ve yönetim *(f=2)*	Masa başı iş *(f=5)*
	Mimar *(f=4)*		
	Bankacı *(f=1)* Kuaför *(f=1)*		
	Yazılımcı *(f=1)*		
	Avukat *(f=3)* Savcı *(f=1)*	Adalet ve güvenlik *(f=1)*	Profesyonel iş *(f=2)*
	Aşçı *(f=1)*	Yiyecek-içecek hizmetleri *(f=1)*	Yönetim işi *(f=1)*

Çizelge 5'te FBÖA'nın beyaz yakalı meslekler hakkındaki görüşleri incelendiğinde, en çok doktorluk (f=27) mesleğinin sağlık ve sosyal hizmetler (f=15) alanında tedavi işi yaptığını ve bunu takiben öğretmenlerin (f=19) eğitim alanında çalıştıklarını belirttikleri görülmektedir. FBÖA memurluğu beyaz yakalı meslek grubuna dâhil ederek iş ve yönetim (f=6) alanıyla ilişkilendirmiş ve bu meslektekilerin devlet işi yaptıklarından söz etmişlerdir.

FBÖA'nın avukatlık (f=4) ve mimarlık (f=3) mesleklerinin hangi alanda çalıştıklarını belirtmeyip, yönetim ve idari iş yaptıklarını ifade ettikleri görülmektedir.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının beyaz yakalı mesleklerin hangi alanda ne iş yaptıklarına ait görüşleri Çizelge 6'da sunulmuştur.

Çizelge 6'da İMÖA'nın beyaz yaka olarak en çok doktorluk (f=26) mesleğinin sağlık ve sosyal hizmetler (f=35) alanında çalıştıklarını söyledikleri görülmektedir. Bunun yanında öğretmenlik (f=18) mesleğinin eğitim (f=18) alanında, devlet işi olduğunu belirtmişlerdir. Buna ek olarak İMÖA, yöneticilik, patronluk ve iş adamlığı gibi mesleklerin iş ve yönetim alanında idari iş ve ofis işi olduğunu söylemişlerdir. Mühendislik, mimarlık, bankacılık, kuaförlük ve yazılımcılık mesleklerinin aynı alanda masa başı iş olduğunu ifade eden öğretmen

adayları aşçılığı da beyaz yakalı bir meslek olarak belirtmişlerdir. Çizelge 7'de sınıf öğretmen adaylarının beyaz yakalı mesleklerin hangi alanda ne iş yaptıklarına ait görüşleri sergilenmiştir.

SÖA'nın beyaz yakalı meslek olarak doktor (f=23), öğretmen (f=22) ve memur (f=17) gibi mesleklere değindikleri Çizelge 7'de görülmektedir. Bunun yanında işçilerin beyaz yakalı olarak masa başı iş yaptıklarını belirtmişlerdir. SÖA'nın ofis çalışanının bir beyaz yakalı olarak, iş ve yönetim alanında pazarlama işi yapacağından söz ettikleri belirlenmiştir. Devamında adaylar hâkim, savcı ve avukatın adalet ve güvenlik alanında, mimar, mühendis ve siyasetçilerin ise iş ve yönetim alanında çalıştıklarından söz etmiş ancak yönetici, insan kaynakları uzmanı ve şirket çalışanını yalnızca beyaz yakalı meslek olarak belirtmişlerdir.

Çizelge 8'de okul öncesi öğretmen adaylarının beyaz yakalı mesleklerin hangi alanda ne iş yaptıklarına ait görüşleri yer almaktadır.

Çizelge 8 incelendiğinde, OÖÖA'nın beyaz yakalı meslekler olarak en çok doktor (f=29), öğretmen (f=25) ve memur (f=23) gibi mesleklerden söz ettikleri görülmektedir. Bunun yanında, söz konusu mesleklerin sağlık ve sosyal hizmetler (f=13), eğitim (f=8), iş ve yönetim (f=5) alanlarında insan hayatına katkıda bulunduğunu, avukat (f=15), mühendis (f=11) ve yönetici (f=8) mesleklerinin iş ve yönetim alanında (f=5) idari işler yaptığını belirtmişlerdir.

Çizelge 7. Beyaz yaka için "Hangi meslek hangi alanda ne iş yapar?" sorusuna SÖA'nın verdikleri cevaplar

Beyaz yaka	Meslek	Alan	İş
Sınıf öğretmen adayları	Doktor *(f=23)*	Sağlık ve sosyal hizmetler *(f=12)*	Halka hizmet *(f=1)*
	Hastane çalışanı *(f=1)*		Tedavi etme *(f=1)*
	Hemşire *(f=1)*		Hayat kurtarma *(f=1)*
	Memur *(f=17)*	İş ve yönetim *(f=7)*	Masa başı iş *(f=1)*
	İşçi *(f=2)*		
	Öğretmen *(f=22)*	Eğitim *(f=10)*	Eğitim verme *(f=4)*
		İş ve yönetim *(f=3)*	
	Ofis çalışanı *(f=3)*	İş ve yönetim *(f=3)*	Pazarlama *(f=1)*
	Avukat *(f=5)*	Adalet ve güvenlik *(f=1)*	
	Hâkim *(f=2)*		
	Savcı *(f=1)*		
	Mimar *(f=3)*	İş ve yönetim *(f=1)*	
	Mühendis *(f=2)*		
	Siyasetçi *(f=3)*	İş ve yönetim *(f=2)*	
	Yönetici *(f=9)*		
	İnsan kaynakları uzmanı *(f=1)*		
	Şirket çalışanı *(f=1)*		

Çizelge 8. Beyaz yaka için "Hangi meslek, hangi alanda, ne iş yapar?" sorusuna OÖÖA'nın verdikleri cevaplar

Beyaz yaka	Meslek	Alan	İş
Okul öncesi öğretmen adayları	Avukat *(f=15)*	İş ve yönetim *(f=5)*	İdari iş *(f=4)*
	Mühendis *(f=11)*		İş verme *(f=4)*
	Yönetici *(f=8)*		Uzmanlık gerektiren iş *(f=4)*
	Mimar *(f=7)*		Masa başı iş *(f=4)*
	Proje uzmanı *(f=2)*		Zihinsel iş *(f=3)*
	Bankacı *(f=1)*		
	İş insanı *(f=1)*		
	Doktor *(f=29)*	Sağlık ve sosyal hizmetler *(f=13)*	İnsan hayatına katkı *(f=3)*
	Öğretmen *(f=25)*	Eğitim *(f=8)*	
	Memur *(f=23)*	İş ve yönetim *(f=5)*	
	Hemşire *(f=8)*	Toplumsal ve kişisel hizmetler *(f=1)*	
	Müdür *(f=1)*		
	İş merkezinde çalışan *(f=1)*		
	Akademisyen *(f=1)*		
	Muhasebeci *(f=1)*		
	Polis *(f=1)*		
	Diş hekimi *(f=1)*		
	Patron *(f=1)*	Finans *(f=1)*	

Fen bilgisi öğretmen adaylarının mavi yakalı mesleklerin hangi alanda ne iş yaptıklarına ait görüşleri Çizelge 9'da sunulmuştur.

Çizelge 9'a göre FBÖA'nın mavi yakalı meslekler olarak polis (f=8), temizlik personeli (f=8), esnaf (f=5), şoför (f=5), kuaför (f=4), tamirci (f=4) ve mühendis (f=4) gibi mesleklerden söz ettikleri görülmektedir. Bunun yanında FBÖA mavi yakalı mesleklerin toplumsal ve kişisel hizmetler, enerji, adalet ve güvenlik sektörlerinde çalıştığını, güvenlik ve temizleme gibi işler yaptıklarını ifade etmişlerdir.

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının mavi yakalı mesleklerin hangi alanda ne iş yaptıklarına ait görüşleri Çizelge 10'da sunulmuştur. Çizelge 10'a göre İMÖA'nın mavi yakalı meslekler olarak çoğunlukla işçi (f=19), tamirci (f=6) ve polis (f=5) gibi mesleklerden söz ettikleri görülmektedir. İMÖA, bu mesleklerin sanayi, adalet ve güvenlik, toplumsal ve kişisel hizmetler alanlarında el emeği, zanaat, ağır iş ve güç gerektiren işler olduklarını öne sürmüşlerdir.

Sınıf öğretmen adaylarının mavi yakalı mesleklerin hangi alanda ne iş yaptıklarına ait görüşleri Çizelge 11'de sunulmuştur. Çizelge 11 incelendiğinde SÖA'nın mavi yakalı meslekler olarak daha çok işçi (f=10), serbest meslek (f=6) ve fırıncı (f=6) mesleklerine yer verdikleri; ancak bu mesleklerin hangi alanda çalıştıklarına dair herhangi bir cevap vermedikleri belirlenmiştir. Genel olarak mavi yakalı mesleklerin çalıştıkları alan olarak sanayi (f=4), toplumsal ve kişisel hizmetler (f=3) öne sürülmüştür. Ayrıca SÖA'nın, mavi yakalı meslekleri kendi işini yapma (f=4), el emeği (f=3) ve hizmet işi (f=3) olarak nitelendirdikleri tespit edilmiştir.

OÖÖA'nın mavi yakalı mesleklerin hangi alanda ne iş yaptıklarına ait görüşleri Çizelge 12'de sunulmuştur.

Çizelge 9. Mavi yaka için "Hangi meslek, hangi alanda, ne iş yapar?" sorusuna FBÖA'nın verdikleri cevaplar

Mavi yaka	Meslek	Alan	İş
Fen bilgisi öğretmen adayları	Polis *(f=8)* Zabıta *(f=2)* Jandarma *(f=1)*	Adalet ve güvenlik *(f=1)*	Güvenlik *(f=5)*
	Temizlik personeli *(f=8)* Çöpçü *(f=1)*	Toplumsal ve kişisel hizmetler *(f=6)*	Temizleme *(f=3)*
	Kuaför *(f=4)* Tamirci *(f=4)* Araba tamircisi *(f=4)*	Toplumsal ve kişisel hizmetler *(f=1)*	Yeteneğe göre iş *(f=3)*
	Öğrenci *(f=4)* Öğretmen *(f=3)*	Eğitim *(f=1)*	İnsan eğitme *(f=1)*
	Esnaf *(f=5)* Serbest meslek *(f=4)* Patron *(f=1)*	İş ve yönetim *(f=1)*	Kendi işini yapma *(f=3)*
	Memur *(f=2)*	Toplumsal ve kişisel hizmetler *(f=2)*	Hizmet işi *(f=1)*
	Şoför *(f=6)*		Bireysel iş *(f=1)*
	Fabrika işçisi *(f=3)* Elektrikçi *(f=3)*	Sanayi *(f=5)*	Kol gücü gerektiren *(f=2)*
	Acil doktoru *(f=1)* Hemşire *(f=1)*	Sağlık ve sosyal hizmetler *(f=1)*	
	İşçi *(f=3)*	Tarım, avcılık ve balıkçılık *(f=1)*	
	Hakim *(f=1)* Savcı *(f=1)*	Adalet ve güvenlik *(f=1)*	
	Mühendis *(f=4)* Maden mühendisi *(f=1)*	Enerji *(f=6)*	
	Fırıncı *(f=3)*		
	Mali müşavir *(f=1)* Muhasebe *(f=1)* Kasiyer *(f=1)*		
	Manav *(f=1)*		
		Toplumsal ve kişisel hizmetler *(f=1)*	Fiziksel güç gerektiren iş *(f=2)*

Çizelge 10. Mavi yaka için "Hangi meslek, hangi alanda, ne iş yapar?" sorusuna İMÖA'nın verdikleri cevaplar

Mavi yaka	Meslek	Alan	İş
İlköğretim matematik öğretmen adayları	İşçi *(f=19)*	Sanayi *(f=10)*	El emeği *(f=1)*
	Tamirci *(f=6)*	Toplumsal ve kişisel hizmetler *(f=3)*	Zanaat *(f=1)*
	Fabrika işçisi *(f=5)*		Ağır iş *(f=1)*
	Ustabaşı *(f=3)*	İnşaat *(f=2)*	Güç gerektiren iş *(f=2)*
	İnşaat işçisi *(f=2)*		Fiziksel güç *(f=5)*
	Devlet memuru *(f=9)*		
	Polis *(f=5)*	Adalet ve güvenlik *(f=3)*	Devlet düzenini sağlama *(f=1)*
	Jandarma *(f=1)*		
	Mühendis *(f=2)*	Elektrik ve elektronik *(f=1)*	
	Elektrikçi *(f=2)*		
	Mimar *(f=1)*		
	Serbest meslek *(f=3)*	İş ve yönetim *(f=1)*	
	Şoför *(f=3)*		
	Taksi şoförü *(f=2)*		
	Esnaf *(f=1)*		
	Bakkal *(f=1)*		
	Fırıncı *(f=2)*	Gıda *(f=1)*	Temel ihtiyaçları giderme *(f=1)*
	Sucu *(f=1)*		
	Temizlik personeli *(f=2)*	Toplumsal ve kişisel hizmetler *(f=1)*	
	Öğretmen *(f=2)*	Eğitim *(f=2)*	

Çizelge 11. Mavi yaka için "Hangi meslek, hangi alanda, ne iş yapar?" sorusuna SÖA'nın verdikleri cevaplar

Mavi yaka	Meslek	Alan	İş
Sınıf öğretmen adayları	İşçi *(f=10)*		Hizmet etme *(f=3)*
	Fabrika çalışanı *(f=2)*		El emeği *(f=3)*
	Polis *(f=3)*		Güvenliği sağlama *(f=1)*
	Jandarma *(f=1)*		
	Pilot *(f=2)*		Havada iş yapma *(f=1)*
	Hostes *(f=1)*		
	Hemşire *(f=2)*		Hastanede iş *(f=2)*
	Doktor *(f=1)*		
	Denizci *(f=1)*		Taşıma *(f=1)*
	Esnaf *(f=1)*		Kendi işini yapma (f=4)
	Serbest meslek *(f=6)*		
	Fırıncı *(f=6)*		
	Kuaför *(f=4)*		
	Elektrikçi *(f=4)*		
	Mühendis *(f=2)*		
	Teknisyen *(f=2)*		
	Temizlik personeli *(f=2)*		
	Uzman *(f=2)*		
	İnşaat işçisi *(f=2)*		
	Usta *(f=1)*		
	İç mimar *(f=1)*		
	Askeri personel *(f=1)*		
	Tesisatçı *(f=1)*		
	Bakkal *(f=1)*		
	Araba tamircisi *(f=1)*		
		Sanayi *(f=4)*	
		Toplumsal ve kişisel hizmetler *(f=3)*	
		Ulaştırma, lojistik ve haberleşme *(f=1)*	
		Sağlık ve sosyal hizmetler *(f=1)*	
		Adalet ve güvenlik *(f=1)*	
			Üretim *(f=1)*

Çizelge 12. Mavi yaka için "Hangi yaka, hangi alanda ne iş yapar?" sorusuna OÖÖA'nın verdikleri cevaplar

Mavi yaka	Meslek	Alan	İş
Okul öncesi öğretmen adayları	Tuhafiyeci *(f=1)* Tezgahtar *(f=1)* Kuaför *(f=2)* Araba tamircisi *(f=2)* Usta *(f=1)* Boyacı *(f=1)* Marangoz *(f=1)* Kaynakçı *(f=1)* İnşaat işçisi *(f=1)* Tekstil işçisi *(f=1)* Balıkçı *(f=1)* Peyzajcı *(f=1)* Teknik personel *(f=1)* Serbest çalışan *(f=1)* Esnaf *(f=1)* Tamirci *(f=1)*		
	Memur *(f=2)* Muhasebe *(f=1)*	Toplumsal ve kişisel hizmetler *(f=3)*	Koordine etme *(f=1)*
	İşçi *(f=13)*	Sanayi *(f=2)*	Fiziksel iş *(f=4)*
	Tarım işçisi *(f=2)*	Sanayi *(f=5)*	Makine çalıştırma *(f=1)*
	Madenci *(f=2)*	Tarım, avcılık ve hayvancılık *(f=3)*	
	Temizlik personeli *(f=8)* Fabrika işçisi *(f=2)* Madenci *(f=5)* Şoför *(f=10)* Elektrikçi *(f=9)* Fırıncı *(f=7)* Garson *(f=5)*		Temel işleri yapma *(f=1)* El emeği *(f=2)*
	Polis *(f=2)* Jandarma *(f=1)* Güvenlik *(f=1)*	Toplumsal ve kişisel hizmetler *(f=3)* Adalet ve güvenlik *(f=1)*	Güvenlik sağlama *(f=1)*
	Doktor *(f=2)*		Hastanede çalışma *(f=1)* İnsan iyileştirme *(f=1)*
	Sanayici *(f=1)* Satış danışmanı (f=1)		
	Sağlıkçı *(f=2)* Hemşire *(f=1)* Pilot *(f=1)* Kaptan *(f=1)*	Sağlık ve sosyal hizmetler*(f=1)*	

Çizelge 12 incelendiğinde OÖÖA'nın mavi yakalı mesleklere çoğunlukla işçi (f=13), şoför (f=10), elektrikçi (f=9), temizlik personeli (f=8) ve fırıncı (f=7) örneklerini verdikleri tespit edilmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının işçilerin sanayi alanında fiziksel iş yaptıklarını belirttikleri tespit edilmiştir.

Fen bilgisi öğretmen adaylarının yeşil yakalı mesleklerin hangi alanda ne iş yaptıklarına ait görüşleri Çizelge 13'te verilmiştir. Çizelge 13'te de görüldüğü üzere FBÖA yeşil yakalı meslek grupları için çoğunlukla asker (f=5), hâkim (f=4), jandarma (f=4) ve çiftçi (f=4) gibi meslekleri örnek vermişlerdir. Bunun yanında atık su uzmanlığı (f=3) ve karbon satış uzmanlığı (f=2) gibi mesleklerden de söz eden öğretmen adaylarının olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca FBÖA'nın avukat, hâkim ve savcı mesleklerinin adalet ve güvenlik alanında adaleti sağladıklarını belirtmiş oldukları görülmektedir. Buna ek olarak, öğretmen adaylarının jandarma (f=4), asker (f=5) ve askeri personelin (f=3) aynı alanda güvenliği sağlama işini yaptıklarını ifade ettikleri belirlenmiştir.

FBÖA, çiftçi (f=4), orman şefi (f=1) ve ormancıların (f=1) yeşil yakalı meslek erbabı olarak tarım (f=3) ve çevre (f=2) alanında çevre ile ilgili iş yaptıklarını söylemişlerdir. FBÖA'nın görüşleri arasında atık su uzmanlığının çevre alanında doğa ile ilgili işler yaptıkları yer almaktadır. FBÖA Yeşilay'ı yeşil yaka meslek grubunda ele alarak sağlık ve sosyal hizmetler alanında dernek ve kalkınma işi yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bakanların, finans ve çevre alanında yönetim işi yaptığına yer veren öğretmen adaylarının organik tarım ve çevre mühendisliğinin çevre alanında görev aldığını belirttikleri ancak ne iş yaptıklarını belirtmedikleri görülmüştür.

Çizelge 13. Yeşil yaka için "Hangi meslek, hangi alana ait, ne iş yapar?" sorusuna FBÖA'nın verdikleri cevaplar

Yeşil yaka	Meslek	Alan	İş
	Hâkim *(f=4)*	Adalet ve güvenlik *(f=5)*	Adaleti sağlama *(f=1)*
	Avukat *(f=3)* Savcı *(f=2)*		
	Asker *(f=5)*	Adalet ve güvenlik *(f=2)*	Güvenliği sağlama *(f=3)*
	Jandarma *(f=4)*		
	Askeri personel *(f=3)*		
	Çiftçi *(f=4)*	Tarım, avcılık ve balıkçılık *(f=3)*	Çevre ile ilgili iş *(f=5)*
	İtfaiyeci *(f=1)*		
	Orman şefi *(f=1)*	Çevre *(f=2)*	
	Ormancı *(f=1)* İşçi *(f=1)*		
	Atık su uzmanı *(f=3)*	Çevre *(f=2)*	Doğa ile ilgili iş *(f=2)*
	Hemşire *(f=1)*	Sağlık ve sosyal hizmetler *(f=1)*	İnsan hayatı kurtarmak *(f=1)*
	Doktor *(f=1)*		
	YEŞİLAY *(f=1)*	Sağlık ve sosyal hizmetler *(f=1)*	Dernek *(f=2)*
			Kalkınma *(f=1)*
Fen bilgisi öğretmen adayları	Bakan *(f=1)*	Çevre *(f=5)*	Yönetim *(f=1)*
		Finans *(f=2)*	
	Organik tarım mühendisi *(f=2)*	Çevre *(f=4)*	
	Çevre mühendisi *(f=1)*		
	Kuaför *(f=1)*		El emeği isteyen *(f=1)*
	Aşçı *(f=1)*		
	İşçi *(f=2)*		Ağır iş *(f=2)*
			Üretime dönük iş *(f=1)*
			İnsan ihtiyacına göre işçi *(f=1)*
	Araba tamircisi *(f=2)*		
	Karbon satış uzmanı *(f=2)*		
		Ulaştırma, lojistik ve haberleşme *(f=1)*	
		Çevre *(f=6)*	

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının yeşil yakalı mesleklerin hangi alanda ne iş yaptıklarına dair görüşleri Çizelge 14'te verilmiştir.

Çizelge 14'e göre İMÖA'nın yeşil yakalı mesleklere dair görüşleri incelendiğinde, çevre mühendisi (f=4), atık su uzmanı (f=3), organik tarım mühendisi (f=3), karbon satış uzmanı (f=1) ve rüzgâr enerjisi uzmanı (f=1) mesleklerinin çevre ve enerji alanlarında atıklarla uğraşma, doğa için mücadele, topluma hizmet ve insan yararına iş yaptıklarını belirttikleri görülmektedir. Ayrıca avukat, hâkim ve savcıların yeşil yaka meslekler olarak adalet ve güvenlik (f=4) alanında adaleti sağlama işini yaptıklarını belirtmişlerdir. Vakıf çalışanı, Yeşilay çalışanı, TEMA ve Kızılay'ın çevre alanında gönüllülük işi yaptığını ifade eden öğretmen adayları orman mühendisi, peyzaj mimarı ve tarım mühendislerinin doğayı koruma, ağaç dikme ve sürdürülebilirlik ile ilgili işler yaptıklarını öne sürmüşlerdir.

İMÖA'nın esnaf (f=3) ve manavların hangi alanda çalıştıklarını belirtmeseler de insan ihtiyaçlarını karşılama işini yapan yeşil yakalı meslekler olarak ifade ettikleri tespit edilmiştir. Askerlik ve subaylık mesleklerinin adalet ve güvenlik alanında yeşil yakalı mesleklerden olduğunu söyleyip hangi işi yaptıklarına değinmeyen öğretmen adayları, çevre mühendislerinin enerji alanında çalıştıklarını belirtmişlerdir. İMÖA, öğrenciliği yeşil yakalı meslek olarak değerlendirerek öğrencilerin serbest işler yaptığından söz etmişlerdir. Ek olarak, öğretmen adayları doğa ile bağlantılı meslek çalışanlarının tarım, avcılık ve hayvancılık (f=4) ve çevre (f=3) alanlarında doğanın düzenini sağlamaya yönelik faaliyet gösterdiklerini söylemişlerdir. Çiftçilerin yeşil yakalı mesleklerden biri olarak tarım, avcılık ve hayvancılık alanında toprak ile ilgilendiklerine, kentsel yetiştiricilerin ise topluma hizmet işi yaptıklarına görüşlerinde yer vermişlerdir.

Sınıf öğretmen adaylarının yeşil yakalı mesleklerin hangi alanda ne iş yaptıklarına dair açıklamaları Çizelge 15'te sunulmuştur.

Çizelge 15'e göre SÖA'nın yeşil yakalı meslekler olarak mühendis (f=4), çevre mühendisi (f=1), organik tarım mühendisi (f=1), gıda mühendisi, mimar (f=2) ve iç mimarların (f=1) çevre alanında çevre düzenlemesi yaptıklarını belirttikleri görülmektedir. Ayrıca, öğretmen adayları avukat (f=2), hâkim (f=1) ve savcının (f=1) adalet ve güvenlik alanında adaleti sağladığını, çiftçinin (f=4) tarım, avcılık ve hayvancılık alanında bahçe işleri ve tarımla ilgilendiğini söylemişlerdir. Orman genel müdürünü çevre koruma işini yerine getiren yeşil yaka meslek sahibi olarak değerlendiren bir öğretmen adayı belirlenmiştir. Askeri (f=3) güvenliği sağlama (f=2) işinden sorumlu tutan üç öğretmen adayı bulunmaktadır.

SÖA bunun yanı sıra yeşil yakalı meslekleri, dernek çalışanı (f=3), kuaför (f=1), balıkçı, tamirci ve çevre ile ilgili meslekler (f=4) şeklinde örneklendirmişlerdir. Bu mesleklerin hangi alanda ne iş yaptıklarına dair bir açıklama belirtilmemiştir. Bazı SÖA, yeşil yakalı mesleklerin sağlık ve sosyal hizmetler (f=2), finans (f=2), ticaret (f=1), çevre (f=1) ve enerji (f=1) alanındaki meslekler olarak ifade etmiş ancak özel olarak herhangi bir meslekten söz etmemişlerdir. Aynı zamanda SÖA yeşil yakalı mesleklerin sürdürülebilirlik için çalışan (f=2) ve doğayla ilgilenen meslekler (f=8) olduğunu belirttikleri tespit edilmiştir.

Okul öncesi öğretmen adaylarının yeşil yakalı mesleklerin hangi alanda ne iş yaptıklarına dair görüşleri Çizelge 16'da verilmiştir.

Çizelge 16'ya göre OÖÖA'nın yeşil yakalı meslekler olarak genellikle mühendis, orman mühendisi, yenilenebilir enerji mühendisi, rüzgâr enerjisi mühendisinden söz ettikleri tespit edilmiştir. Bu mesleklerin yanı sıra çevreyle ilgili meslekleri (f=10) yeşil yakalı meslekler olarak belirten öğretmen adaylarının söz konusu mesleklerin sürdürülebilirlik odaklı iş yaptıklarını vurguladıkları görülmektedir. Öğretmen adayları bu mesleklerin tarım, avcılık ve hayvancılık (f=10), bilişim teknolojileri (f=5), toplumsal ve kişisel hizmetler (f=2) ve çevre (f=3) alanında çalıştıklarını ifade ettikleri belirlenmiştir.

Araştırmada "Fen bilgisi, ilköğretim matematik ve sınıf öğretmen adaylarının sınıf düzeyine göre beyaz, mavi ve yeşil yakalı meslekleri nasıl sınıflandırmaktadır?" şeklindeki alt probleme ait bulgular çizelge 17'de verilmiştir.

Çizelge 17 incelendiğinde, FBÖA'nın birinci (f=8, %57) ikinci (f=49, %70,6) ve üçüncü sınıf (f=12, %52) düzeyinde beyaz yakalı meslekleri sınıflandırmalarının daha doğru olduğu görülmektedir. FBÖA'nın mavi ve yeşil yakalı meslek sınıflandırmaları birinci sınıf düzeyinde eşit (f=6, %42,8) iken, ikinci ve üçüncü sınıf düzeylerinde mavi yakalı meslekleri sırasıyla (f=41, %70,6; f=11, %47,8) yeşil yakalı mesleklere (f=36, %62; f=10, %43,5) göre daha doğru sınıflandırdıkları belirlenmiştir.

Çizelge 14. Yeşil yaka için "Hangi meslek, hangi alana ait, ne iş yapar?" sorusuna İMÖA'nın verdikleri cevaplar

Yeşil yaka	Meslek	Alan	İş
İlköğretim matematik öğretmen adayları	Atık su uzmanı *(f=3)* Organik tarım mühendisi *(f=3)* Mühendis *(f=2)* Rüzgâr enerjisi uzmanı *(f=1)* Karbon satış uzmanı *(f=1)*	Çevre *(f=9)*	Atıklarla uğraşma *(f=1)* Doğa için mücadele *(f=3)* Topluma hizmet *(f=2)* İnsan yararına iş *(f=2)*
	Hâkim *(f=4)* Savcı *(f=3)* Avukat *(f=2)*	Adalet ve güvenlik *(f=4)*	Adaleti sağlama *(f=1)*
	Yeşilay çalışanı *(f=3)* Vakıf çalışanı *(f=1)* TEMA *(f=1)* KIZILAY *(f=1)*	Çevre *(f=6)*	Gönüllü olma *(f=1)*
	Orman mühendisi *(f=3)* Peyzaj mimarı *(f=1)* Tarım mühendisi *(f=1)*	Çevre *(f=4)*	Doğayı koruma *(f=4)* Ağaç dikimi *(f=1)* Sürdürülebilirlik *(f=1)*
	Esnaf *(f=3)* Marketçi *(f=1)* Manav *(f=1)*		İnsan ihtiyaçlarını karşılama *(f=1)*
	Asker *(f=2)* Subay *(f=1)*	Adalet ve güvenlik *(f=1)*	
	Çevre mühendisi *(f=4)*	Enerji *(f=3)*	
	Öğrenci *(f=2)*		Serbest şeyler (f=1)
	Doğa ile bağlantılı meslek çalışanları *(f=2)*	Tarım, avcılık ve balıkçılık *(f=4)* Çevre *(f=3)*	Doğa düzenini sağlama *(f=2)*
	Çiftçi *(f=1)*	Tarım *(f=4)* Finans *(f=3)*	Toprakla ilgilenme *(f=1)*
	Kentsel yetiştirici *(f=1)*		Topluma hizmet *(f=1)*

Çizelge 15. Yeşil yaka için "Hangi meslek, hangi alana ait, ne iş yapar?" sorusuna SÖA'nın verdikleri cevaplar

Yeşil yaka	Meslek	Alan	İş
Sınıf öğretmen adayları	Mühendis *(f=4)* Çevre mühendisi *(f=1)* Organik tarım mühendisi *(f=1)* Gıda mühendisi *(f=1)* Mimar *(f=2)* İç mimar *(f=1)*	Çevre *(f=5)*	Çevre düzenleme *(f=1)* Hizmet *(f=1)*
	Avukat *(f=2)* Hâkim *(f=1)* Savcı *(f=1)*	Adalet ve güvenlik *(f=4)*	Adaleti sağlama *(f=1)*
	Çiftçi *(f=4)* Orman genel müdürü *(f=1)*	Tarım, avcılık ve hayvancılık *(f=5)*	Tarım yapma *(f=5)* Bahçe işleri *(f=1)* Çevre koruma *(f=1)*
	Asker *(f=3)*		Güvenliği sağlama *(f=3)*
	Esnaf *(f=1)*		Kendi işini yapma *(f=1)*
	Temizlik personeli *(f=2)* Çöpçü *(f=1)* Dernek çalışanı *(f=3)* Uzman *(f=2)* Öğretmen *(f=2)* İşveren *(f=2)* Kuaför *(f=1)* Balıkçı *(f=1)* Tamirci *(f=1)* Çevre ile ilgili meslek *(f=4)*	Toplumsal ve kişisel hizmetler *(f=2)*	
		Sağlık ve sosyal hizmetler *(f=2)* Finans *(f=2)* Ticaret *(f=1)* Çevre *(f=1)* Enerji *(f=1)*	
			Doğayla ilgilenme *(f=8)* Sürdürülebilirlik için çalışma *(f=2)*

İMÖA'nın birinci (f=17, %53,1) ve üçüncü sınıf (f=22, %71) düzeyinde beyaz yakalı meslekleri; ikinci sınıf (f=21, %60) düzeyinde yeşil yakalı meslekleri daha doğru belirledikleri tespit edilmiştir. SÖA, birinci (f=18, %51,43), ikinci (f=22, %59,46) ve üçüncü sınıf (f=18, %69,23) düzeyinde beyaz yakalı meslekleri daha doğru sınıflandırmışlardır. OÖÖA'nın birinci (f=31, %68,9) ve ikinci sınıf (f=19, %100) düzeyinde beyaz yakalı meslekleri daha doğru sınıflandırdıkları tespit edilmiştir. Üçüncü sınıf düzeyinde öğretmen adaylarının her üç yaka grubundaki meslekleri eşit oranda (f=13; %86,7) doğru belirledikleri görülmektedir.

Genel olarak öğretmen adaylarının farklı yakalara ait meslek sınıflandırma sonuçları incelendiğinde, fen bilgisi ve sınıf öğretmen adaylarının tüm sınıf düzeylerinde en çok beyaz yakalı, sonrasında mavi ve yeşil yakalı meslekleri (FBÖA birinci sınıfta mavi ve yeşil yakalı meslekler eşit sayıda) doğru bildikleri belirlenmiştir. İÖMA'nda ise mesleklerin doğru sınıflandırılması çoktan aza doğru sınıf düzeyi bazında, birinci sınıf düzeyinde beyaz, yeşil ve mavi, ikinci sınıf düzeyinde yeşil, beyaz ve mavi, üçüncü sınıf düzeyinde beyaz sonrasında mavi ve yeşil yakalı meslekler eşit olacak şekildedir. OÖÖA'nın sınıflandırmalarında; birinci (%68,9) ve ikinci sınıf (%100) düzeyinde en çok beyaz yakalı meslekleri, üçüncü sınıf düzeyinde ise tüm yaka gruplarına ait meslekleri eşit oranda (%86,7) doğru sınıflandırdıkları belirlenmiştir. Ayrıca OÖÖA'nın tüm sınıf düzeylerinde diğer programdaki öğretmen adayları ile kıyaslandığında yeşil yakalı meslekleri daha doğru bildikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada "Fen bilgisi, ilköğretim matematik, sınıf ve okul öncesi öğretmen adaylarının beyaz, mavi ve yeşil yaka için farkındalıkları nedir?'' şeklindeki alt probleme ait kelime ilişkilendirme testine ait bulgular Resim 1, 2, 3 ve 4'te sırasıyla sunulmuştur.

FBÖA'nın beyaz, mavi ve yeşil yaka kavramları ile ilişkilendirdikleri kavramlar Resim 1'de verilmiştir. Resim 1'de görüldüğü üzere FBÖA, kesme noktası 61 ve üzerinde

beyaz yaka kavramını sağlık; yeşil yaka kavramını ise çevre ile ilişkilendirmişlerdir. Bunu takiben, kesme noktası 41-60 arasında FBÖA beyaz yaka kavramı için eğitim, mavi yaka kavramı için sanayi kelimelerini yazarken, yeşil yaka kavramı için herhangi bir şey yazmamıştır. Kesme noktası 21-40 aralığı için FBÖA beyaz yaka kavramını kamu, tekstil ve iş-yönetim, mavi yaka kavramını eğitim, hizmet, özel sektör, güvenlik ve ulaşım, yeşil yaka kavramını ise yapı, tarım ve güvenlik ile ilişkilendirmiştir.

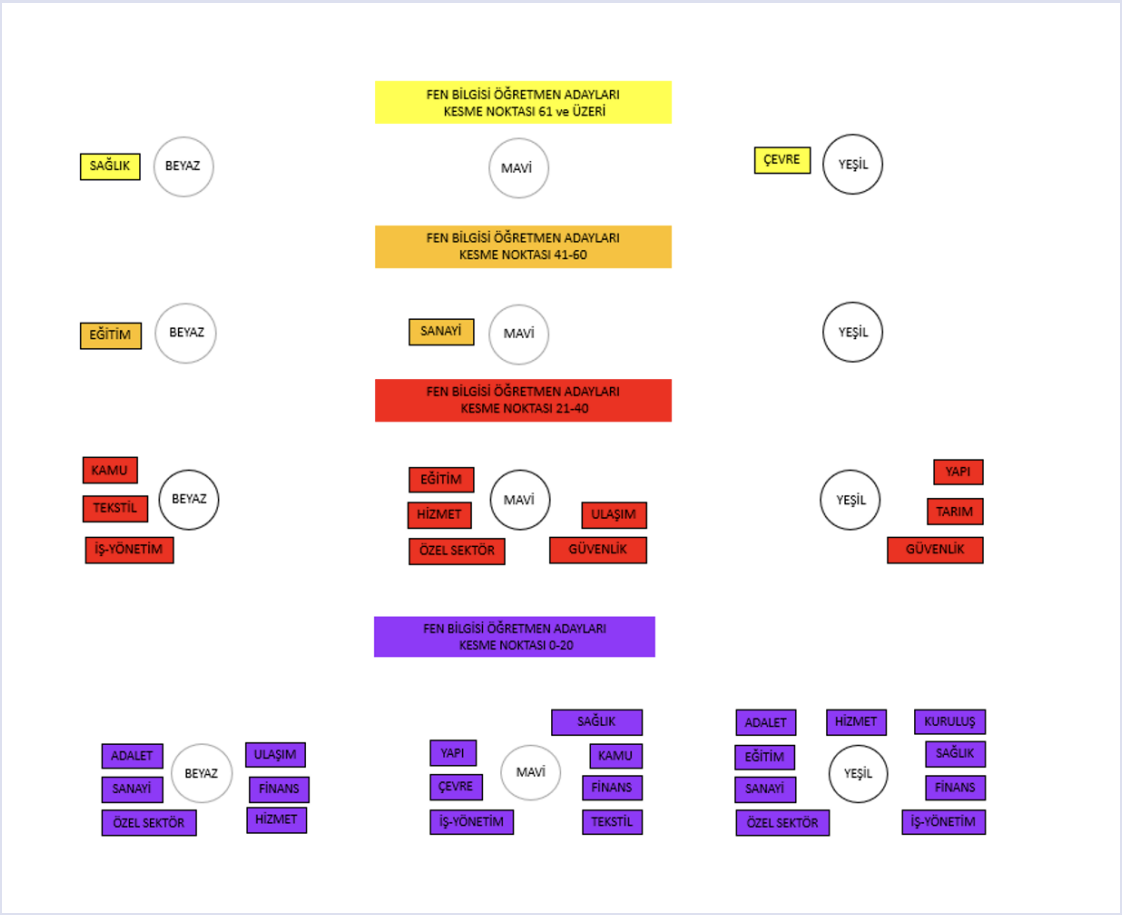
İMÖA'nın beyaz, mavi ve yeşil yaka kavramları ile ilişkilendirdikleri kavramlar Resim 2'de verilmiştir. Resim 2'ye göre, İMÖA, kesme noktası 61 ve üzerinde beyaz yaka kavramını eğitim ve sağlık, mavi yaka kavramını sanayi, yeşil yaka kavramını ise çevre ile ilişkilendirmiştir. Kesme noktası 41-60 arasında İMÖA beyaz yaka kavramı için iş-yönetim kelimelerini yazarken, mavi ve yeşil yaka kavramı için herhangi bir şey yazmamıştır. Öğretmen adayları kesme noktası 21-40 aralığında beyaz yaka kavramını kamu ve tekstil, mavi yaka kavramını hizmet, iş-yönetim ve özel sektör, yeşil kavramını tarım, adalet ve yapı kelimeleri ile ilişkilendirmiştir

Çizelge 16. Yeşil yaka için "Hangi meslek, hangi alana ait, ne iş yapar?" sorusuna OÖÖA'nın verdikleri cevaplar

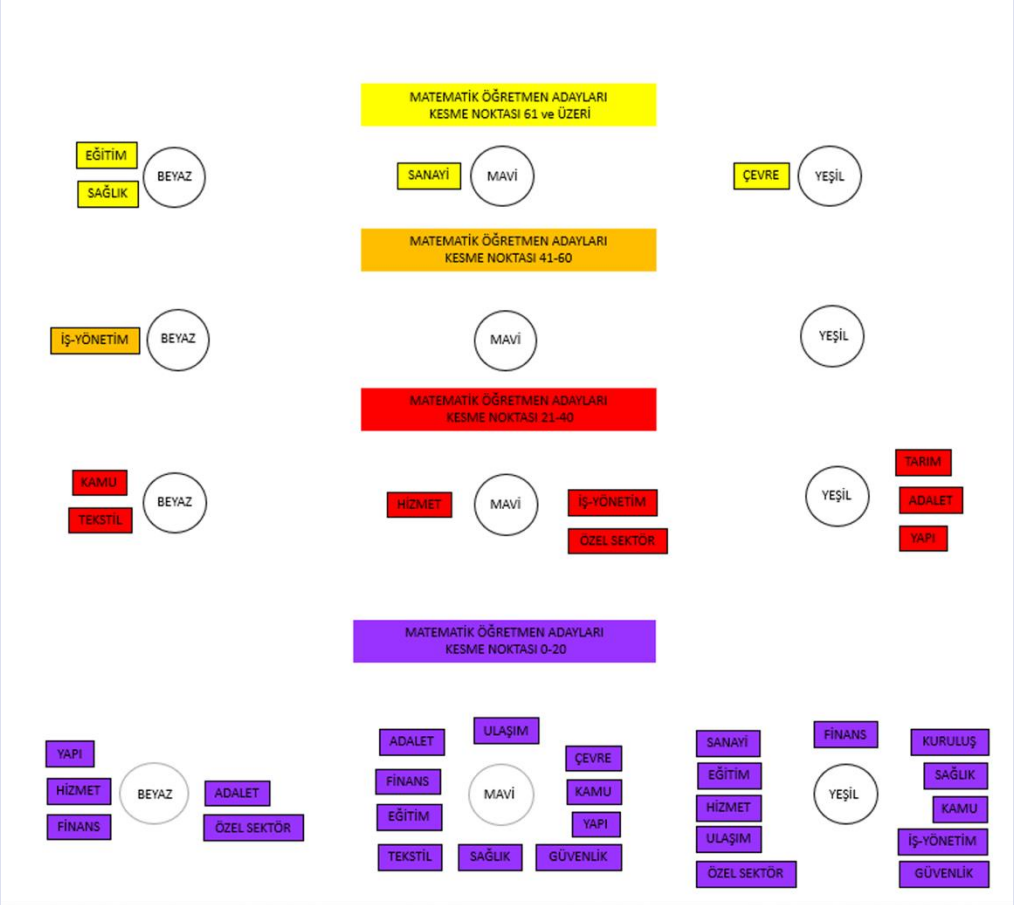
Yeşil yaka	Meslek	Alan	İş
Okul öncesi öğretmen adayları	Askeri personel *(f=1)* Asker *(f=1)*	Adalet ve güvenlik *(f=2)*	İnsanların güvenliğini sağlama *(f=1)*
	Çevreyle ilgili meslekler *(f=10)* Çiftçi *(f=2)* Bahçıvan *(f=2)* Mühendis *(f=1)* Orman mühendisi *(f=1)* Yenilenebilir enerji mühendisi *(f=1)* Rüzgâr enerjisi mühendisi *(f=1)* Belediye *(f=1)* Çöpçü *(f=1)* Besici *(f=1)* Mandıracı *(f=1)*	Tarım, avcılık ve balıkçılık *(f=10)* Bilişim teknolojileri *(f=5)* Toplumsal ve kişisel hizmetler *(f=3)* Çevre *(f=3)*	Çevre ile ilgili iş *(f=5)* Sürdürülebilirliği arttırma *(f=2)*
	Avukat *(f=2)* Adalet *(f=1)* Hukukçu *(f=1)*	Adalet ve güvenlik *(f=1)*	
	İşçi *(f=2)*	Sanayi *(f=1)*	Ağır hizmet *(f=1)*
	Çevre mühendisi *(f=3)* Organik tarım üreticisi *(f=3)* Geri dönüşüm uzmanı *(f=1)* Ekolojik danışman *(f=1)* Peyzaj mimarı *(f=1)* Kentsel yetiştirici *(f=1)* Atık su uzmanı *(f=1)*		Çevreyi koruma *(f=9)* Yenilenebilir enerji için çalışma *(f=1)* Sürdürülebilirlik odaklı iş *(f=4)*
		Sağlık ve sosyal hizmetler *(f=1)* İş ve yönetim *(f=2)*	Sürdürülebilirliği arttırma *(f=2)*
	Enerji mühendislikleri *(f=1)* Tekniker *(f=1)* Pazarlamacı *(f=1)* Serbest meslek Esnaf *(f=1)* Memur *(f=1)*		Sürdürülebilirliği arttırma *(f=2)*

Çizelge 17. Öğretmen adaylarının sınıf düzeyine göre beyaz, mavi ve yeşil yakalı meslekleri sınıflandırmaları

	Sınıf Düzeyleri														
FBÖA	1.sınıf					2. sınıf					3. sınıf				
	0D	**1D**	**2D**	**3D**	**4D**	**0D**	**1D**	**2D**	**3D**	**4D**	**0D**	**1D**	**2D**	**3D**	**4D**
Beyaz yaka	2	1	3	4	4	-	1	8	24	25	-	3	8	7	5
Mavi yaka	4	3	1	4	2	2	9	6	23	18	3	3	6	8	3
Yeşil yaka	3	3	2	3	3	4	8	10	18	18	5	5	3	4	6
İMÖA	1.sınıf					2.sınıf					3.sınıf				
	0D	**1D**	**2D**	**3D**	**4D**	**0D**	**1D**	**2D**	**3D**	**4D**	**0D**	**1D**	**2D**	**3D**	**4D**
Beyaz yaka	-	1	14	9	8	2	8	9	10	6	-	2	7	10	12
Mavi yaka	3	11	7	9	2	5	7	12	6	5	3	5	5	8	10
Yeşil yaka	4	8	4	9	7	4	5	5	6	15	4	5	4	6	12
SÖA	1.sınıf					2.sınıf					3.sınıf				
	0D	**1D**	**2D**	**3D**	**4D**	**0D**	**1D**	**2D**	**3D**	**4D**	**0D**	**1D**	**2D**	**3D**	**4D**
Beyaz yaka	4	3	10	5	13	2	2	11	12	10	1	2	5	12	6
Mavi yaka	6	7	5	13	4	10	8	1	14	4	7	3	1	13	2
Yeşil yaka	8	5	8	5	9	9	7	11	6	4	4	5	3	4	10
OÖÖA	1.sınıf					2.sınıf					3.sınıf				
	0D	**1D**	**2D**	**3D**	**4D**	**0D**	**1D**	**2D**	**3D**	**4D**	**0D**	**1D**	**2D**	**3D**	**4D**
Beyaz yaka	-	-	14	18	13	-	-	-	4	15	-	1	1	3	10
Mavi yaka	8	8	4	11	14	1	1	1	10	6	-	-	2	5	8
Yeşil yaka	7	6	8	9	15	-	2	3	3	11	1	-	1	4	9

Resim 1. FBÖA'nın beyaz, mavi ve yeşil yaka kavramlarını ilişkilendirdikleri kavramlar

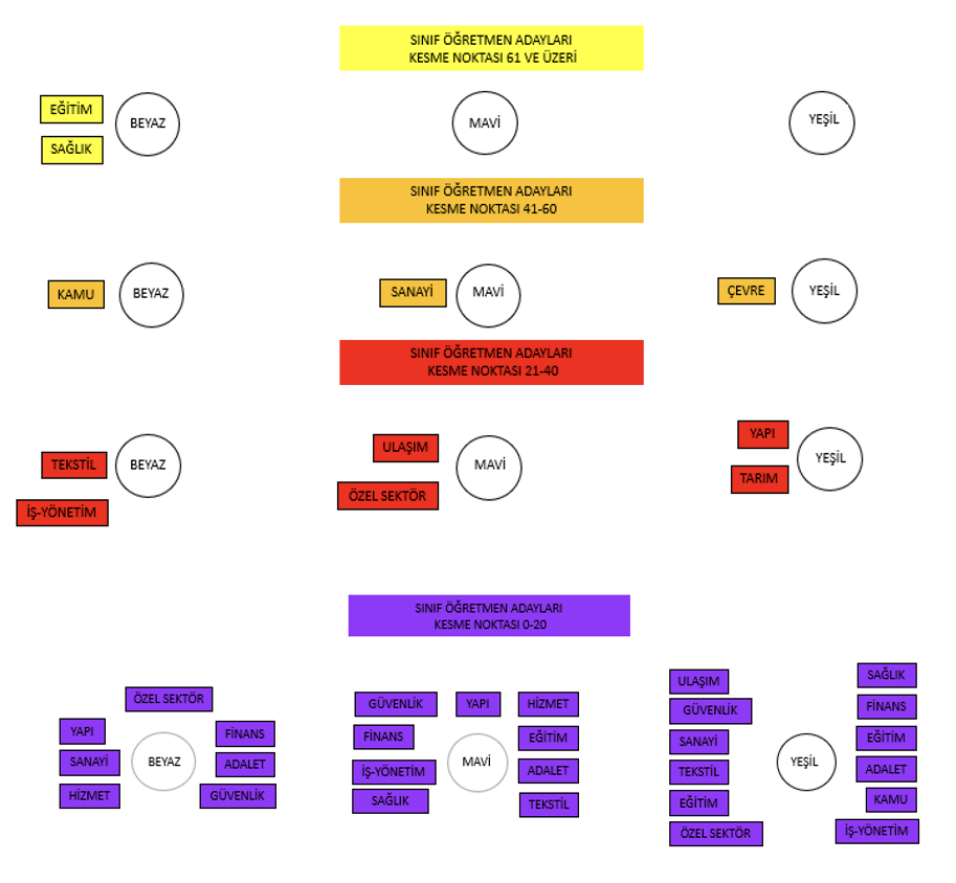
Resim 2. İMÖA'nın beyaz, mavi ve yeşil yaka kavramlarını ilişkilendirdikleri kavramlar

Sınıf öğretmen adaylarının beyaz, mavi ve yeşil yaka kavramları ile ilişkilendirdikleri kavramlar Resim 3'te verilmiştir.

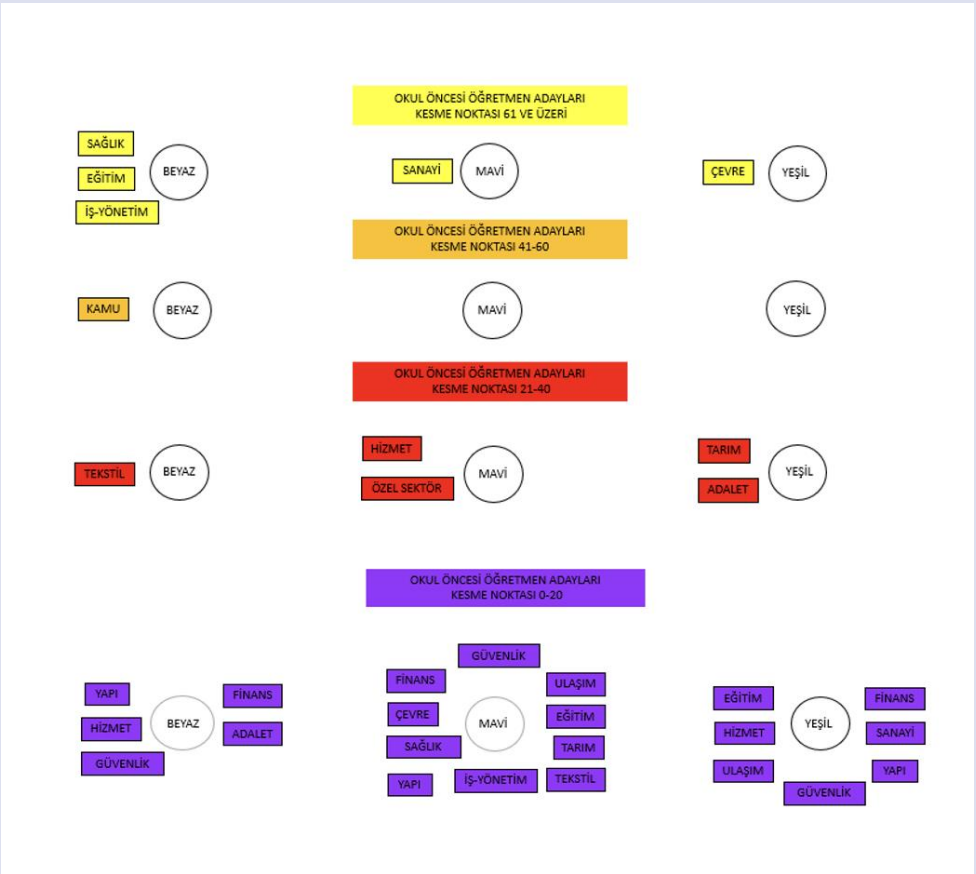
Resim 3'te görüldüğü üzere, sınıf öğretmen adayları, kesme noktası 61 ve üzerinde beyaz yaka kavramı için eğitim ve sağlık kelimelerini yazmıştır. Ancak SÖA, mavi ve yeşil yaka için herhangi bir şey yazmamıştır. Kesme noktası 41-60 aralığı için SÖA beyaz yaka kavramını kamu, mavi yaka kavramını sanayi, yeşil yaka kavramını ise çevre kelimeleri ile ilişkilendirmiştir. Ayrıca öğretmen adayları kesme noktası 21-40 arasında beyaz yaka kavramı için iş-yönetim ve tekstil, mavi yaka kavramı için ulaşım ve özel sektör, yeşil yaka kavramı için yapı ve tarım kelimelerini kullanmıştır.

Araştırmada okul öncesi öğretmen adaylarının beyaz, mavi ve yeşil yaka kavramları ile ilişkilendirdikleri kavramlar Resim 4'te verilmiştir.

Resim 4'e göre OÖÖA'nın kesme noktası 61 ve üzerinde beyaz yaka kavramı için sağlık, eğitim ve iş-yönetim kelimelerini yazdıkları görülmektedir. Aynı aralıkta OÖÖA mavi yaka için sanayi, yeşil yaka için çevre kelimelerini yazmışlardır. Kesme noktası 41-60 aralığında OÖÖA, beyaz yaka için kamu kelimesini yazarken, mavi ve yeşil yaka için herhangi bir kelime yazmamıştır. Bunun yanı sıra öğretmen adayları kesme noktası 21-40 arasında beyaz yaka kavramı için tekstil, mavi yaka kavramı için hizmet ve özel sektör, yeşil yaka kavramı için tarım ve adalet kelimelerine yer vermişlerdir.

Resim 3. SÖA'nın beyaz, mavi ve yeşil yaka kavramlarını ilişkilendirdikleri kavramlar

Resim 4. OÖÖA'nın beyaz, mavi ve yeşil yaka kavramlarını ilişkilendirdikleri kavramlar

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Beyaz ve mavi yaka çalışanlar kanun önünde eşit haklara sahip olmalarına karşın çalışma şartları ve nitelikleri açısından farklı uygulamalara maruz kalabilmektedirler. İş hayatında bu iki yaka mensupları ne kadar uyum içinde çalışırsa başarı da o ölçüde kaçınılmaz olacaktır.

Küreselleşme ve dijitalleşme ile değişen iş tanımları ve nitelikleri, girişimciliğin ön plana çıkması, artan işsizlik gibi durumlar, iş dünyasındaki meslek yakalarının yeniden ele alınmasına ve değişmesine neden olarak farklı renkte meslek yakalarının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Berglind & Scales, 1987; Walker, 1996). Bu noktada mavi ve beyaz yaka kavramlarının yanında yeşil yaka kavramı hatta bununla birlikte altın, gri, pembe, turuncu, çelik ve yakasız gibi pek çok renkte ve özellikte yaka kavramı ortaya çıkmıştır (Eriş, Timurcanday Özmen & Yanar Bayam, 2020). Bu noktada, meslek farkındalıklarının daha küçük yaşlarda öğrencilere kazandıracak olan öğretmen adaylarının meslek yakaları konusunda farkındalıklarının belirlenmesinin geleceğin meslek sahipleri olacak olan çocukların ve gençlerin kariyer bilinci gelişimi ve doğru meslek seçimi açısından önemli olacağı düşüncesinden yola çıkılarak mevcut araştırma tasarlanmıştır.

Mevcut araştırmada elde edilen veriler analiz edildiğinde, FBÖA, İMÖA, SÖA ve OÖÖA'nın hayallerindeki meslekler incelendiğinde, genel olarak hayallerinde ilk sırada yer alan öğretmenlik mesleğini tercih ederek üniversiteye yerleştikleri belirlenmiştir. Bu bulgu, öğretmen adaylarının gelecekte sevdikleri işi yapacak olan öğretmenler olarak başarıyı ve mutluluğu beraberinde getirmesi ve eğitimde kaliteyi artırması açısından önemli olarak değerlendirilmektedir (Pişkin & Parlar, 2021). Öğrenim gördükleri programların sözel ya da sayısal ağırlıklı olmasına bakmadan öğretmen adaylarının doktorluk, akademisyenlik ve diş hekimliği gibi meslekleri hayallerindeki meslekler arasında saymaları, bu mesleklerin yüksek gelir imkânı sunması, topluma fayda sağlaması, saygınlığı dolayısıyla yüksek statüye sahip meslekler olarak kabul görmelerinden kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir (Sunar vd., 2015). Sarıkaya ve Khorshid'in (2009) meslek seçimini etkileyen faktörleri inceledikleri araştırmalarında, üniversite öğrencilerin yüksek statülü meslekleri tercih ettikleri bulgusu bu durumu desteklemekte ve açıklamaktadır.

Öğretmen adaylarının hayallerindeki meslekler incelendiğinde, hemşirelik mesleğini sadece FBÖA'nın hayal ettiği, İMÖA, SÖA ve OÖÖA'nın hayallerinde hemşirelik mesleğine yer vermedikleri tespit edilmiştir. Hemşirelik mesleği biyoloji ve sağlık alanıyla doğrudan ilişkili bir meslektir. FBÖA biyoloji, kimya gibi dersleri eğitimleri süresince aldığından dolayı sağlık alanında bir mesleği hayal etmiş olabilirler. Benzer şekilde, Eccles ve Wigfield (2002) değerler, hedefler ve motivasyonel inançlar ile ilgili yaptıkları çalışmada bireylerin eğitim aldıkları disipline yakın meslekleri tercih etmelerine sonucuna ulaşmışlardır.

Bu araştırmada, öğretmen adaylarının hayallerindeki mesleklerin çoğunlukla öğretmen, doktor, akademisyen, savcı (Çizelge 3) gibi beyaz yakalı meslekler grubunda yer aldığı yalnızca üç kişinin mavi yakalı meslek grubunda olan çiftçilik mesleğini hayal ettiği tespit edilmiştir. Bu üç kişinin yaşadığı yere ait veriler incelendiğinde üçünün de Karadeniz Bölgesi'nde yaşıyor olması çiftçiliğin özellikle kırsal alanlarda önemli bir geçim kaynağı olması durumuna bağlanabilir. Bu bulgu, günümüzde bireylerin meslek seçimlerinde toplumsal algıların, ekonomik beklentilerin ve eğitim sisteminin etkili olduğunu göstermektedir (Aytekin, 2005).

FBÖA, İÖMA, SÖA ve OÖÖA geleceğin meslekleri olarak başta yazılım mühendisliği olmak üzere genellikle yapay zekâ mühendisliği, uzay mühendisliği ve genetik mühendisliği (Çizelge 4) gibi farklı alanlardaki mühendisliklerden söz etmişlerdir. Günümüzde teknolojik gelişmelerin hızla ilerlemesi ve her alanda dijital dönüşümün yaşanması bu sonuca sebep olmuş olabilir. Öğretmen adayları yazılım mühendisliğinden sonra doktorluk mesleğini geleceğin mesleği olarak nitelendirmişlerdir. Bu durumun, 2020 yılında küresel boyutta yaşanan COVID-19 salgınından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir. Bunun yanında öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini de geleceğin meslekleri olarak görmeleri Seyrek ve arkadaşlarının (2024) yapay zekânın öğretmenlerin rolünü olumsuz yönde etkileyebileceği kaygısının tersini düşündürmektedir.

FBÖA daha fazla olmak üzere diğer tüm öğretmen adayları geleceğin mesleği olarak çiftçilik mesleğinden de söz etmişlerdir. Günümüzde akıllı tarım, tarım teknolojileri, susuz tarım gibi sürdürülebilir tarım uygulamaları ile çiftçiliğin önem kazanacağı düşünülmektedir (Kaynakçı Baydar & Boz, 2022). FBÖA'nın sürdürülebilirlik alanında aldıkları dersler ile tarımdaki bu dönüşümün farkında olmaları bu durumu açıklayabilir.

Öğretmen adaylarının beyaz yakalı meslekler konusundaki görüşleri incelendiğinde, FBÖA, İMÖA, SÖA ve OÖÖA'nın çoğunlukla beyaz yakalı meslekleri icra edenler olarak doktor, öğretmen, memur, mühendis ve avukat gibi mesleklerden (Erdayı, 2012) söz etmeleri, beyaz yakalıların çalışma alanı ve yaptıkları iş olarak zihinsel iş, uzmanlık gerektiren iş, idari iş gibi ifadelere yer vermeleri beyaz yakalılar konusunda farkındalıklarının yüksek olduğunu göstermektedir. Öğretmen adaylarının farklı yakalara ait meslek sınıflandırma sonuçları incelendiğinde, FBÖA ve SÖA'nın tüm sınıf düzeylerinde, İMÖA'nın birinci ve üçüncü sınıf düzeyinde, OÖÖA'nın ise birinci ve ikinci sınıf düzeyinde en çok beyaz yakalı meslekleri doğru sınıflandırmaları bu sonucu desteklemektedir.

Kelime ilişkilendirme testinden elde edilen bulgular doğrultusunda, kesme noktası 61 ve üzeri için öğretmen adaylarınca beyaz yaka kavramına ilişkin yazılan kelimelerin mavi ve yeşil yaka kavramlarına göre daha fazla olması da öğretmen adaylarının beyaz yakalılar konusunda farkındalıklarının yüksek olması şeklinde yorumlanabilir. Söz konusu durumların beyaz yaka kavramının daha eski bir geçmişe sahip olması ve alanyazında sıklıkla karşılaşılabilir olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir (Eriş, Timurcanday Özmen & Yanar Bayam, 2020).

Buna ek olarak öğretmen adayları kelime ilişkilendirme testinde, beyaz yakalı meslekleri en çok sağlık ve eğitimle ilişkilendirmişlerdir. Öğretmen adayları sağlık alanında özellikle doktorların ve eğitim alanında öğretmenlerin beyaz önlük giymeleri ile beyaz yaka kavramı arasında görsel bir çağrışım kurmuş olabilir.

Mavi yakalı meslekler konusundaki öğretmen adaylarının ifadeleri değerlendirildiğinde, FBÖA, İMÖA, SÖA ve OÖÖA'nın çoğunlukla mavi yakalı meslek sahibi olarak işçi, temizlik görevlisi, şoför, tamirci gibi mesleklerden söz etmeleri, mavi yakalıların yaptıkları işi el emeği, fiziksel güç gerektiren, yeteneğe göre iş olarak tanımlamaları mavi yakalılar konusunda belli düzeyde farkındalıklarının olduğunu göstermektedir. Bunun yanında özellikle FBÖA ve İMÖA'nın SÖAA ve OÖÖA'na kıyasla daha fazla mühendislik, polislik ve memurluk gibi meslekleri mavi yakalı meslekler olarak belirttikleri tespit edilmiştir. Bu da mavi yakalı meslekler hakkında SÖA ve OÖÖA'nın farkındalıklarının daha yüksek olduğu şeklinde yorumlanabilir. Söz konusu durum SÖA ve OÖÖA'nın, üniversitede aldıkları alan eğitimi ve uygulamalı derslerden edindikleri mesleki farkındalık ve kariyer bilincine yönelik bilgi ve deneyimlerinin FBÖA ve İMÖA'na nazaran daha fazla olmasından kaynaklanıyor olabilir. Bu durum, Soruklu ve Şentürk 'ün (2023) 21. yy. becerilerinin kariyer bilinci alt boyutunda sınıf öğretmen adayları ile diğer öğretmen adayları arasında sınıf öğretmen adaylarının lehine anlamlı bir farklılık tespit edildiği çalışmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir. Bunun yanında öğretmen adaylarının farklı yakalara ait meslek sınıflandırma sonuçları incelendiğinde, SÖA ve OÖÖA'nın tüm sınıf düzeylerinde, FBÖA'nın ikinci ve üçüncü sınıf düzeyinde, İMÖA'nın üçüncü sınıf düzeyinde mavi yakalı meslekleri ikinci sırada olmak üzere doğru sınıflandırmaları SÖA ve OÖÖA'nın farkındalıklarının daha yüksek olmasını destekler niteliktedir.

Öğretmen adaylarının yeşil yakalı meslekler konusundaki görüşleri incelendiğinde, FBÖA ve İMÖA'nın çoğunlukla yeşil yakalı meslekler olarak asker, hâkim ve jandarma gibi mesleklerden söz ettikleri görülmüştür. Öğretmen adaylarının söz konusu mesleklerin üniforma renklerinden yola çıkarak bu sonuca ulaştıkları söylenebilir. Ayrıca bu durum, FBÖA ve İMÖA'nın yeşil yakalı meslekler konusunda farkındalıklarının düşük olması şeklinde de yorumlanabilir. Ancak bunun yanında FBÖA ve İMÖA'nın çiftçi, çevre mühendisi, organik tarım mühendisi atık su uzmanı, Yeşilay çalışanı gibi mesleklere ve bu mesleklerin çevre ile ilgili ve doğayı koruma odaklı meslekler olmasına değinmeleri (McClure vd., 2017) yeşil yaka konusunda belli bir düzeyde farkındalıklarının olduğunu da göstermektedir. Zira yeşil yaka grubundaki meslekler hem çevre dostu hem de toplumsal faydayı gözeten sivil toplum kuruluşlarındaki çalışanları kapsamaktadır (Sungur, 2011). Yeşil yakalı meslekler konusunda SÖA ve OÖÖA'nın farkındalıklarının FBÖA ve İMÖA'na kıyasla daha yüksek olduğu söylenebilir. Özellikle OÖÖA'nın yenilebilir enerji mühendisi, rüzgâr enerjisi mühendisi, organik tarım üreticisi, geri dönüşüm uzmanı, ekolojik danışman, kentsel yetiştirici, atık su uzmanı gibi farklı yeşil yakalı mesleklerden söz etmesi ve bu mesleklerin çevresel ve sürdürülebilir odaklı meslekler olması şeklindeki açıklamaları tüm öğretmen adayları arasında yeşil yakalı meslek farkındalığı en yüksek olan grubun OÖÖA olduğunu göstermektedir.

Öğretmen adaylarının farklı yakalara ait meslek sınıflandırma sonuçları incelendiğinde, SÖA ve OÖÖA'nın en çok üçüncü sınıf düzeyinde yeşil yakalı meslekleri doğru sınıflandırdıkları tespit edilmiştir. Bu bulguyu destekler nitelikte Aksu ve Yücebalkan (2020) üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmasında sınıf seviyesi arttıkça öğrencilerin çevre bilinçlerinin arttığı sonucuna ulaşmıştır. FBÖA ve İMÖA'nın ise ikinci sınıf düzeyinde yeşil yakalı meslekleri doğru sınıflandırdıkları tespit edilmiştir.

Kelime ilişkilendirme testinde öğretmen adayları yeşil yakalı meslekleri en çok çevre, tarım ve güvenlik sektörüyle ilişkilendirmiştir. Öğretmen adayları yeşil rengi sürdürülebilirlik ve çevresel konularla özdeşleştirmiş olduklarından dolayı yeşil yaka kavramına çevre ve tarım kelimeleri, aynı bağlamda askeri üniformanın yeşil olmasından kaynaklı güvenlik kelimesi ile ilişkilendirmiş olabilir.

Öğretmen adaylarının farklı yakalara ait meslek sınıflandırma sonuçları incelendiğinde, ikinci sınıf düzeyindeki FBÖA'nın tüm yaka meslekleri için farkındalıklarının yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Üçüncü sınıf İMÖA'nın beyaz ve mavi yaka meslek farkındalıklarının yüksek olduğu görülmüştür. SÖA'nın sınıf seviyesi arttıkça beyaz ve mavi yaka meslek farkındalığının, OÖÖA'nın sınıf seviyesi arttıkça mavi ve yeşil yaka grubundaki meslek farkındalıklarının arttığı tespit edilmiştir. FBÖA, İMÖA, SÖA, OÖÖA'nın birinci sınıfta sadece temel dersleri almaları, ikinci ve üçüncü sınıfta meslek seçmeli ders olarak "Sürdürülebilir Kalkınma ve Eğitimi" dersini, genel kültür seçmeli olarak "Ekonomi ve Girişimcilik" dersini almış olmalarının bu durumu etkilediği düşünülmektedir.

Mevcut araştırmada, farklı sınıf düzeylerinde öğrenimlerine devam eden FBÖA, İMÖA, SÖA, OÖÖA'nın açık uçlu sorular ve kelime ilişkilendirme testi ile beyaz,

mavi ve yeşil yaka kavramları bağlamında mesleki farkındalıkları ortaya konmuştur. Bu haliyle araştırmanın, meslek yakaları konusunda çalışma yapacak araştırmacılara yol göstereceği nitelikte olduğu düşünülmektedir. Ayrıca araştırmada, 2030 yılına kadar ulaşılması beklenen sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda, başta insana yakışır iş ve ekonomik büyüme olmak üzere birçok hedefe ulaşmada çözüm olabilecek, çevreyle uyumlu ve çok sayıda kişiye iş imkânı sağlayacak, özellikle enerjide dışa bağımlı ülkeler için alternatif sunacak olan yeşil yaka mesleklere odaklanılması açısından önem arz etmektedir.

Araştırmanın sonuçlarına göre, öğretmen adaylarının beyaz ve mavi yaka konusundaki farkındalıklarının yeşil yakaya göre daha fazla olduğu tespit edilmiştir. Bu noktada öğretmen eğitimi programlarında kariyer konulu derslerde farklı meslek gruplarına yönelik farkındalık çalışmalarının etkililiğinin arttırılması önerilebilir. Ayrıca başta "Çevre Eğitimi" ve "Sürdürülebilir Kalkınma ve Eğitimi" gibi ders içeriklerinde olmak üzere ilişkili olabilecek başka derslerde de yeşil mesleklere yer verilmesinin faydalı olabileceği düşünülmektedir.

YÖK'ün öğretmen yetiştirme programlarına, sadece öğretmenlik meslek bilgisini değil diğer mesleklerin de kapsamlı bir şekilde ele alınabileceği bir ders eklenebilir. Zira gerek okul öncesi gerekse sınıf öğretmenleri kariyer planlama konusunda öğrencilere rehberlik etmektedir.

Beyaz, mavi ve yeşil yakalı meslekler konusunda mülakatlar yapılarak öğretmen adaylarının cevaplarının altında yatan nedenler araştırılabilir, yaka renklerinin ve çağrışımların etkileri analiz edilerek daha derinlemesine çalışmalar yürütülebilir. Aynı zamanda bu çalışmanın diğer programlardaki öğretmen adayları ve farklı renkteki yaka meslek grupları da dahil edilerek genişletilmesi önerilmektedir.

Extended Abstract

Introduction

It is considered important to determine the awareness and opinions of pre-service teachers, who will be the teachers of the future and who will educate the future professionals, about different collar occupations. In addition, the importance of providing students with vocational awareness in all education and training processes, starting from pre-school, is clearly stated in the curricula of different courses developed with the Turkish Century Education Model (2024). In addition, YÖK states that the professions of the future will come to the fore within the framework of the STEM approach and within the scope of the doctoral programmes opened to adapt to the professions of the future, especially science and mathematics fields are emphasised. In this context, the current study aims to determine the awareness of prospective science, elementary mathematics, primary school, and preschool teachers about white, blue and green collar professions.

In line with this purpose, the sub-problems of the research are as follows:

1- What are their dream professions?

2- What are their views on future professions?

3- What is their awareness of white, blue and green collar professions?

4- How do they classify white, blue and green collar professions according to their grade level?

5- What is their awareness for white, blue and green collars?

Method

In this study, the survey method was used to determine the awareness of white, blue and green collar professions among pre-service science, elementary mathematics, primary and preschool teachers. The survey method was preferred to describe and explain the white, blue and green collar occupational awareness of pre-service teachers in different programmes and grade levels in its existing form

The study group of the research consisted of a total of 370 pre-service teachers studying in the 1st, 2nd and 3rd year of science, elementary mathematics -, primary school, and preschool teaching programmes at a state university.

The data were gathered using the 'Vocational Awareness Questionnaire' developed by the researchers. In the first part of the questionnaire, there were seven questions about the demographic characteristics of the pre-service teachers. In the second part, a Word Association Test (WAT) was used to reveal the cognitive structures of pre-service teachers towards the concepts of white collar, blue collar and green collar. In addition, in the second part of the questionnaire, there were three open-ended questions about who white, blue and green collars were, in which field they worked and what they did. Finally, pre-service teachers were asked to group a total of 12 different professions.

Results

According to pre-service science teachers' opinions about white-collar in Chart 6, it was seen that the profession of doctor (f=27) performs treatment in the field of health and social services (f=15) and that teachers (f=19) work in the field of education mostly. In Chart 7, it was seen that prospective elementary mathematics teachers stated that they mostly work as white collars in the field of medicine (f=27) and health and social services (f=35).

In Chart 8, primary school teacher candidates identified professions such as doctor (f=23), teacher (f=22) and civil servant (f=17) as white-collar professions. Also, it was seen that preschool teacher candidates identified the same professions as white-collar professions. It was observed that science teacher candidates mentioned blue-collar professions such as police (f=8), cleaning staff (f=8), tradesman (f=5), driver (f=5), and hairdresser.

Besides this, elementary mathematics teacher candidates mostly mentioned blue-collar professions such as worker (f=19), mechanic (f=6) and police (f=5).

Prospective primary school teachers mostly included worker (f=10), freelance (f=6) and baker (f=6) as blue-collar professions; however, they did not provide any answers regarding the field in which these professions work. Also, it was determined that preschool teacher candidates mostly gave examples of worker (f=13), driver (f=10), electrician (f=9), cleaning staff (f=8) and baker (f=7) as blue-collar professions.

Pre-service science teachers mostly gave examples of professions such as soldier (f=5), judge (f=4), and farmer (f=4) for green collars. In addition, it was determined that there were teacher candidates who mentioned professions such as wastewater specialist (f=3) and carbon sales specialist (f=2).

According to Chart 15, when the opinions of pre-service elementary mathematics teachers regarding which profession belonged to which field and what they did for green-collar vocational groups were examined, it was seen that environmental engineer (f=4), wastewater specialist (f=3), organic agriculture engineer (f=3), carbon sales specialist (f=1) and wind energy specialist (f=1) stated that they deal with waste and conserve the nature. When the opinions of prospective primary school teachers were examined, it was determined that engineer (f=4), environmental engineer (f=1), organic agriculture engineer (f=1), food engineer, architect (f=2) and interior architect (f=1) stated that they do landscaping in the field of environment as green-collar vocations. Furthermore, it was determined that preschool teacher candidates generally mentioned engineer, forest engineer, renewable energy engineer and wind energy engineer as green-collar occupations.

Discussion

When the opinions of pre-service teachers on white-collar occupations were analysed, it was seen that pre-service teachers mostly mentioned professions such as doctors, teachers, civil servants, engineers and lawyers (Erdayı, 2012) as those who performed white-collar occupations, and included expressions such as mental work, work requiring expertise, and administrative work as the working area and work of white-collars, which shows that their awareness of white-collars is high.

All candidates mostly mentioned occupations such as workers, cleaners, drivers, mechanics as blue-collar occupations and defined the work of blue-collar workers as manual labour, work requiring physical strength and work according to ability showed that they had a certain level of awareness about blue-collar workers. In addition, it was determined that especially prospective science and elementary mathematics teachers mentioned professions such as engineering, policeman, civil servant as blue-collar occupations more than primary school, and preschool teacher's candidates. This could be interpreted as the fact that the awareness of the primary school, and preschool teacher's candidates about blue-collar professions was higher. This situation might be because the knowledge and experience of prospective primary school, and preschool teachers about vocational and career awareness that they have gained from the field education and applied courses they have taken at the university are more than those of the others. This situation overlaps with the results of Soruklu and Şentürk's (2023) study in which a significant difference was found between pre-service classroom teachers and other pre-service teachers in the career awareness sub-dimension of 21st century skills in favour of pre-service classroom teachers.

Prospective science teachers and elementary mathematics teachers mostly mentioned professions such as soldiers and judges as green-collar professions. Pre-service teachers reached this conclusion based on the uniform colours of these professions. In addition, this situation could be interpreted as the low awareness of them about green-collar professions. On the other hand, the fact that primary school, and preschool teacher's candidates mentioned professions such as farmer, environmental engineer, organic agricultural engineer, wastewater specialist professions that are environment-related, and nature protection-oriented shows that they have a certain level of awareness about green collars. This is because the professions in the green collar group include employees in non-governmental organisations that are both environmentally friendly and socially beneficial (Sungur, 2011).

This study revealed that awareness of primary school, and preschool teacher's candidates about green-collar occupations was higher than others. In particular, the fact that the preschool teacher's candidates mentioned different green-collar professions such as renewable energy engineer, wind energy engineer, organic agriculture producer, recycling specialist, ecological consultant, urban grower, wastewater specialist and that these professions were environmentally and sustainably oriented professions showed that the group with the highest awareness of green-collar professions among all pre-service teachers was the preschool teacher's candidates.

Pedagogical Implications

According to the results of the study, it was seen that pre-service teachers' awareness of white and blue collars was higher than green collars. At this point, it can be suggested to include the 'Career Planning and Development' course, which is given as an elective course in teacher education programmes, as a compulsory course at different grade levels.

In addition, it is thought that it may be useful to include green occupations in other related courses, especially in course contents such as 'Environmental Education' and 'Sustainable Development and Education'.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma için gerekli etik kurul izni Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Etik Kurulu

tarafından 28.12.2022 tarihli ve 2022/320 sayılı karar ile verilmiştir.

Araştırmanın Etik Taahhüt Metni

Yapılan bu çalışmada bilimsel, etik ve alıntı kurallarına uyulduğu; toplanan veriler üzerinde herhangi bir tahrifatın yapılmadığı, karşılaşılacak tüm etik ihlallerde "Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi ve Editörünün" hiçbir sorumluluğunun olmadığı, tüm sorumluluğun Sorumlu Yazara ait olduğu ve bu çalışmanın herhangi başka bir akademik yayın ortamına değerlendirme için gönderilmemiş olduğu sorumlu yazar tarafından taahhüt edilmiştir.

Kaynaklar

Aksu, B., & Yücebalkan, B. (2020). Potansiyel yeşil yakalıların yeşil farkındalıklarına yönelik bir araştırma. *Business & Management Studies: An International Journal*, *8*(4), 857-874. https://doi.org/10.15295/bmij.v8i4.1602

Aktan, C., & Tunç. M. (1998). Bilgi toplumu ve Türkiye. *Yeni Türkiye Dergisi*, 118-134.

Ankara Kalkınma Ajansı, Erişim tarihi: 19.01.2025, https://ankaraka.org.tr/ankara-kalkinma-ajansi-yesil-yaka-programi

Aytekin, A. (2005). *Meslek seçimini etkileyen sosyo-ekonomik ve kültürel faktörler (Isparta örneği)* [Yüksek lisans tezi]. Süleyman Demirel Üniversitesi.

Bahar, M., & Özatlı, S. (2003). Kelime ilişkilendirme testi yöntemi ile lise 1. sınıf öğrencilerinin canlıların temel bileşenleri konusundaki bilişsel yapılarının araştırılması. *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, *5(2)*, 75-85.

Bahar, M., Johnstone, A. H., & Sutcliffe, R. (1999). Investigation of students' cognitive structure in elementary genetics through word association tests. *Journal of Biological Education*, *33*(134). doi:10.1080/00219266.1999.9655653

Bain, G. S., & Price, R. (1972). Who is a white-collar employee. *British Journal of Industrial Relations, 10*(3), 325-339. https://doi.org/10.1111/j.1467-8543.1972.tb00591.x

Barry, C. (1961). White-collar employment: II-Characteristics. white collar employment; trends, structure and characteristics. *Monthly Labor Review*, (Pre-1986). *84*(2), 139-147. http://www.jstor.org/stable/41834506

Berglind, B. L., & Scales, C. D. (1987). White-Collar productivity: seeing through the camouflage. *Management Review, 76*(6), 41-46.

Bezdek, R. H., Wendling, R. M., & DiPerna, P. (2008). Environmental protection, the economy and jobs: National and regional analyses. *Journal of Environmental Management,* *86*(1), 63-79. https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2006.11.028

Eccles, J. S., & Wigfield, A. (2002). Motivational beliefs, values, and goals. *Annual Review of Psychology*, *53*(1), 109-132. https://doi.org/10.1146/annurev.psych.53.100901.135153

Erdayı, A. U. (2012). Beyaz yakalıların tanımlanması üzerine. *İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, 14*(3), 65-80. DOI: 10.4026/1303-2860.2012.0206.x

Eriş, E. D., Timurcanday Özmen, Ö. N., & Yanar Bayam, B. (2020). Mavi-beyaz yaka dönemi bitti mi? İş yaşamında alternatif yaka renkleri üzerine bir değerlendirme. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, *15*(58), 259-269. https://doi.org/10.19168/jyasar.627208

Goods, C. (2014). Greening auto jobs: A critical analysis of the green job solution. Maryland: Lexington Books.

Görçün, Ö. F. (2016). *Dördüncü endüstri devrimi "Endüstri 4.0".* Beta Basım A.Ş.

Güldemir, S. & Çınar, S. (2017, Nisan 27-29). *Fen bilimleri öğretmenleri ve ortaokul öğrencilerinin STEM etkinlikleri hakkındaki görüşleri* [Tam metin], VII. Uluslararası Eğitimde Araştırmalar Kongresi, Çanakkale, s. 280-286. https://www.ulead.org.tr/files/14/editor/files/ULEAD_Kongre_Kitap_2017(1).pdf

ILO. (2016). World Employment and Social Outlook: Trends 2016. Erişim tarihi:19.05.2025, http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/dgreports/dcomm/publ/documents/publication/ wcms_443480.pdf.

Jenkins. C., & Sherman. B. (1979). *The Collapse of Work. Eyre Methuen Press. Hall of Books Shropshire*. United Kingdom: London.

Kaynakçı Baydar, C., & Boz, İ. (2022). Türkiye'de ortaöğretimde tarımsal eğitime neden önem verilmelidir?. *ISPEC Journal of Agricultural Sciences, 6*(3), 530-538. DOI https://doi.org/10.5281/zenodo.69905 87

Keteci, H. E. (2021). *Çevrim içi STEM uygulamalarının (e-STEM) öğrencilerin kavram öğrenmeleri ve bilimsel süreç becerilerine etkisi* (Yayın No. 690021) [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.

McClure, L. A., LeBlanc, W. G., Fernandez, C. A., Fleming, L. E., P., Lee, D. J., Moore, K. J., Caban-Martinez, A. J. DO. (2017). Green collar workers an emerging workforce in the environmental sector.*Journal of Occupational and Environmental Medicine, 59*(5), 440-445. DOI: 10.1097/JOM.0000000000000986

Millî Eğitim Bakanlığı (2014). Rehberlik ve Kariyer Planlama Dersi Programı. Ankara.

Millî Eğitim Bakanlığı (2024a). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metin*. Erişim tarihi: 19.01.2025, https://tymm.meb.gov.tr/upload/brosur/2024programortakmetinOnayli.pdf

Millî Eğitim Bakanlığı (2024b). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Okul Öncesi Öğretim Programı*. Erişim tarihi: 19.01.2025, *https://tymm.meb.gov.tr/ogretim-programlari/okul-oncesi*

Millî Eğitim Bakanlığı (2024c). *Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Hayat Bilgisi Dersi Öğretim Programı (1,2 ve 3. sınıflar).* Erişim tarihi: 19.01.2025, https://tymm.meb.gov.tr/ogretim-programlari/hayat-bilgisi-dersi

Millî Eğitim Bakanlığı (2024d*). Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı (5,6,7 ve 8. sınıflar).* Erişim tarihi:19.01.2025, https://tymm.meb.gov.tr/upload/program/2024programtur5678Onayli.pdf

Millî Eğitim Bakanlığı (2024e). *Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı (4,5,6,7 ve 8. sınıflar).* Erişim tarihi: 19.01.2025, https://tymm.meb.gov.tr/upload/program/2024programsos4567Onayli.pdf

Millî Eğitim Bakanlığı (2024f). *Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı (3,4,5,6,7 ve 8. Sınıflar).* Erişim tarihi:19.01.2025, https://tymm.meb.gov.tr/upload/program/2024programfen345678Onayli.pdf

Millî Eğitim Bakanlığı (2024g). *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (4,5,6,7 ve 8. Sınıflar)* Erişim tarihi:19.01.2025, https://tymm.meb.gov.tr/upload/program/2024programdin45678Onayli.pdf

Ones, D. S., & Dilchert, S. (2012). Environmental sustainability at work: A call to action. *Industrial and Organizational Psychology,* 5, 447–469. 10.1111/j.1754-9434.2012.01478.x

Pettinger, L. (2017). Green collar work: Conceptualizing and exploring an emerging field of work. *Sociology Compass*, 1-13. http://dx.doi.org/10.1111/soc4.12443.

Pişkin, Z., & Parlar, H. (2021). Toplumsal statü ve algı açısından öğretmenlik mesleğinin incelenmesi. *Academic Platform Journal of Education and Change*, *4*(1), 1-28. https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1200626

Sarıkaya, T., & Khorshıd, L. (2009). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenlerin incelenmesi: Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, *7*(2), 393-423.

Seyrek, M., Yıldız, S., Emeksiz, H., Şahin, A., & Türkmen, M. T. (2024). Öğretmenlerin eğitimde yapay zekâ kullanımına yönelik algıları. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, *11*(106), 845–856. https://doi.org/10.5281/zenodo.11113077

Shear, B. W. (2012). The green collar economy: How one solution can fix our two biggest problems. *Review of Radical Political Economics, 44*(1), 116-120. https://doi.org/10.1177/0486613411418061

Soruklu, E., & Şentürk, Ş. (2023). Öğretmen adaylarının 21. yüzyıl becerileri ile yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin incelenmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi,* 10*(35),* 167-192. DOI:10.29228/INESJOURNAL.66178

Stearns, P. N. (2013). "The Industrial Revolution in World History", Fourth Edition, Wesview Press.

Sunar, L., Kaya, Y., Otrar, M., Nerse, S., & Demiral, S. (2015). Türkiye'de çalışma yaşamı ve mesleklerin itibarı araştırması, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Sungur, Z. (2011). Türkiye'de Yeşil Yakalı Mesleklerin Gelişiminde Güncel Eğilimler. *In International Conference on Eurasian Economies 2011, Session 2C: Çalışma Ekonomisi* (pp. 154-159).

Taylor, R. J. (1995). Canada and The World Backgrounder; Waterloo. *60*(5).

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı On İkinci Kalkınma Planı erişim tarihi: 29.01.2025 https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma Plani_2024-2028_11122023.pdf

Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı (TEMA). Erişim tarihi: 19.01.2025, https://www.tema.org.tr/basin-odasi/basin-bultenleri/surdurulebilirlik-hedeflerine-yesil-yaka-destegi

UNEP. (2008). United Nations Environment Programme, International Labor Organization, & International Trade Union Confederation (UNEP) Background Paper on Green Jobs. Erişim adresi: https://wedocs.unep.org/20.500.11822/32709

Walker, C. M. (1996). Financial management, coping and debt in households under financial strain. *Journal of Economic Psychology*. *17*(6), 789-807. https://doi.org/10.1016/S0167-4870(96)00036-0

Wang, J., & Azam, W. (2024). Natural resource scarcity, fossil fuel energy consumption, and total greenhouse gas emissions in top emitting countries. *Geoscience Frontiers, 15*(2), 1-15. https://doi.org/10.1016/j.gsf.2023.101757

Yükseköğretim Kurulu (YÖK). (2019). Geleceğin meslekleri çalışmaları. https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/2019/gelecegin_meslekleri_calismalari.pdf. Erişim tarihi: 13.09.2025